

३४३ ४५५

॥श्रीकृष्णायनमः॥वंदेश्रीवद्युम्भाचार्यत्पुष्टिमाग्निवर्तकान्॥यत्कृपालेशमोत्तेणकृतार्थःस्युःकर्त्तेनराः॥१॥मत्या
वादमहान्थकारदलनःसद्गुरुक्तिसंस्थापकःश्रीकृष्णस्यमुखेन्दुरेवजगतिश्रीत्मस्मात्मोभवत्॥जीवेष्टारकृतेजग
द्वुरुतरस्सव्योऽस्तिलेवैष्णवेष्यचिलहणाद्याक्षितस्यतनयंगोपवासुन्नप्रियम्॥२॥जीवानांकृतेशाकर्मप्रकृतिगुणवृ
त्तस्वात्मनांमंगलायसंसाराधंतमोऽस्यन्निजपदम्भजनस्येक्षणंसंददन्यः॥स्वामिगेभिःपरेशोद्वजजनसुखदोव
द्युम्भस्यात्मेभूद्धंदेतंविद्वलेत्वांजनद्वारणपदंसर्वकामप्रपूरम्॥३॥येनेतिनेतिगदतिशुतिरात्ममूर्त्यसादुकत्यतस्तु
मवश्चिवजसुरव्याः॥ध्यात्वाज्ञवनसकलकारणकारणंतंमत्तेष्येकगम्यमभवन्यदुनाथमीडे॥४॥श्रीकृष्णराधिकाक्ष
नेमध्यामंमनोहरमं॥वंदेपीतांबरंप्रभलोचनंनेदनंदनं॥५॥श्रीराधांकृष्णचंद्रस्यप्रियांविद्युन्निमांरमाम्॥धात्री
रमात्मिवादीनांकारणेपरमांभजे॥६॥वंदेकृष्णसच्चिदानन्दगात्रंरामाकांतराधिकायांरसंबै॥वर्हपीडेणुनादेन
गोऽस्त्रागोप्येऽसाकंमाद्यन्तंद्रव्येमाम्॥७॥निष्यानीयसुतघनसुहृदहर्गहकुरेत्वासंप्रायेकोत्तरनरवमितदुःख
जारुसममद्वा०॥ज्ञात्वाचार्यैर्मधुरमुरलीनादमुक्ते०पवादेश्रीकृष्णार्थ्यम्भजनसरसीपूर्व्यमानाप्रतस्ये॥८॥
कृष्णन्दुर्लोलाकिरणाननादसेसारघारांथनमोरीपून्ये०॥आत्मार्णवोत्त्वासकराम्भमामिसुखप्रदामत्तक्त्वको
रपेयान्॥अन्यान्यमाग्न्ययोर्मीध्मीकृष्णयोःश्रीत्वायारहम्॥वद्येगाम्भव्यमुद्गाइरुक्मिणीमंगलाव्यम्॥९॥
मायागुणाहृष्टमृदधीकाहंकृष्णसुपरात्परस्यवै॥मैष्याश्वपाणिग्रहणंतुवर्णनंमायागुणातीततेरंध्यलैकि

यद्यप्यहमन्दमतिस्तथापिभक्तुं रमाकृष्णविवाहवर्णनिम् ॥१२॥ भविष्यतो शांत्रिसरोजतत्त्वं ययोवेदिविदेष्यिना
विदन् ॥ सादेसेविनां संतां सुदेष्मंडवरोक्तिवद्वम् ॥ १३॥ भ्रमोयद्यपिदुर्जनायमसमाप्तिष्ठन्ति दोषेष्णाः कुर्वेत्या
पिनिजात्मेदववमागः कृष्णाययामेऽनम् ॥ सर्वार्थीसिकं स्तदुरितारिकृष्णभक्तिप्रदं समरुद्धक्षेत्रायुतास्त्वजंति ॥
किं महादेहनराः स्वस्त्रदं ॥ १४॥ मदः कवीनां हरिलेविनां यज्ञाः प्रार्थीगिमिव्यामुपहास्यतामहम् ॥ एष ग्रन्थं विफलेवि
मोहतः रववैयिष्योद्भादुरलोसभीडया ॥ १५॥ मूकेकरोत्याद्युक्तियं यथा ध्रुवं पंगंगिरिलंघयतसुण्ययथात् ॥ यस्य
कृपात्त्रजराजनन्दनं वंदेसदानन्दनं तुरमापतिम् ॥ १६॥ महाभियालोयमृतायत्यानेः पातापिसुम्भ्रात्करोत्तमवे
कृष्णम् ॥ ब्रह्मास्त्रघातोणिसुखायतयतो नुकंपवातं प्रणमाम्यहं दिम् ॥ १७॥ तद्वाचामुपयोगपवजनतापापम
हेयत्र वै अर्दाकं श्लोकमवद्वत्यपि हरेः कृष्णस्य सच्चितनोः ॥ कीटोकान्यभिधेयकानिसुधियः शृण्वंतिगायंति
तन्नित्यं मोदसुतावदं त्यहमतः प्रोत्साहितस्तद्वेवे ॥ १८॥ राजासीद्वीष्मनामा खिलरिपुभयदः कुंडिनेशो विदर्भी
दद्वीरो महात्माधनदजलेपतीन्हादिभिलोकपाठेः ॥ तुत्येश्वर्यः प्रजानां विष्णुर्वसुखदः सवैश्चास्त्रवेत्ता
ब्रह्मण्यः पुण्यशीलानिरिवलनिगमगः कृष्णसेवानुरक्तः ॥ १९॥ रहकमीद्योरानुजोरुक्मरस्य इतिततोरुक्मवा
रुश्चरुक्मकेशो मोरुक्ममालाविषयविषरताः पंचमुनास्तुतस्य ॥ उआसन्कृष्णारयोवेहृद्यद्भरतस्य निर्याणि
वदुष्टास्तपामासीच्छसां त्याहीरहृदयग्रहरुक्मणीश्रीरवाधेः ॥ २०॥ दद्वापुत्रीं मुखजितविधुं केजनेत्रां म

मनसे
नोऽनांसाक्षात्क्षमींमृदुतरतनुभीष्मकोचिंतयैद्वे।कन्येषोभास्त्रिलुणवतीदोषहीनासुलक्ष्माकस्मैदेयेतिचहृदि
यदानारदितद्वर्मा॥१८॥दृष्टवतंवेदविदांवरीस्त्विनिमहाभागवतंनैपेद्रः।उत्थायपादोविरसाप्रणाम्यनिवेदायित्वाक
न्यसासनाग्र्य॥१९॥प्रच्छात्यपादोतद्वयःसमावैरिजावहन्मृद्धनिगंधमात्यैः।प्रसाधनीराजनतश्चदिव्येहन्मोत्मैर्विम
स्तुतंसुतर्थी॥२०॥एवंसमव्यज्जपदोसृष्टान्तुनिमुवाचभीष्मोभगवन्जनेःकहे॥रुद्धंमयाद्वनितस्तवप्रभोकरो
मिकिंस्यामरतस्यद्वीर्णिनभीः॥२१॥ततःप्रसम्भामुनिराज्ञिषोददोशातुदयोराज्यसम्भितास्तुते॥गोविप्रनारायण
पादसेवनेतुद्विद्विदाजीष्मन्त्रपेद्रसद्यदाः॥२२॥दत्त्वाज्ञिष्यस्तंसमुवाचनारदोराजन्समाशुत्यतवात्मजामिद्॥समा
गतोऽत्ववलोकनायतांसंदर्शयेहोममपुरचातुरलम्॥२३॥इत्येसमाशुत्यमुनेवंचोन्तपुवाचपत्नींसंनयासमान
य॥म्भुत्वाविदेज्ञिवचोग्नहातरंजगमराज्ञादुहितुःसमीपके॥२४॥उवाचमातास्तुनयेप्रणामंकुवदिरात्मुविप
दारविन्यम्॥स्मृद्धास्त्वमृद्धजिगदुनरतेपतिंप्रदास्यसतुलंमुनोऽजाः॥२५॥साकृष्णपादाबुजर्णीनमानसहंसावेद
दारविन्यम्॥तेजोद्विद्विदाज्ञिष्मन्त्रेतिप्रतिविन्दयदुनाथकाम्यचा॥२६॥नतोमुनेःसासमुपस
केचिसुताज्ञयाप्रसोः॥धात्यासमंवंदितुमाययोमुनेःपादारविन्दयदुनाथकाम्यचा॥२७॥
सुकिमणीननाभयोदोकमलेभभागवम्॥मुनिस्तुतामात्मसमानस्त्रैणोद्विद्वलीनद्वसुरवारेधावशृत्॥२८॥
प्रमाशुमंचन्मुलकावृतांगोद्रवन्मनागहृदवाकुविवर्णः॥तेवाज्ञाकद्वीष्मसुतंसुरषिःसमीक्षितुंप्रेमसमुद्भवस्त्र
॥२९॥इतिश्रीद्राविडकान्द्वजोभद्रात्मजबालमुकुद्भविरचितेरुकिमणीमंगल्यकाव्येप्रयमःसर्गः॥१॥प्रेयं

समालं व्यैत तस्तु द्वारदो विद्भर्गजेन्द्रसुतां विलोक्य सः ॥ विभ्राजयं तीक कुम्भः स्वद्वाभंयो मेदाकुलेतक्यिदा
३३ मदेवताम् ॥३॥ इत्योऽधरौ नीरतिवाव्यरुद्धतीवकुलं लाघा: प्रतिमानवास्याः ॥ उद्दोकि कोमेतु विभ्रातिष्ठीष्मजारमा
परावियेतु नाभ्यदामणि ॥४॥ इत्यं विचिं त्याऽहमुनिस्तुरुविभणि संस्टृणतेराजवरस्यसादरः ॥ कृष्णः पतिरेतारितेसुते
समः परब्रह्माद्वयानन्तपरात्मयाद्वितः ॥५॥ सत्त्वित्परानन्दतनुर्ह दीघरोनानावतारस्यनिदानमव्यये ॥ वैदेः समरतो
निधयजात्मनामात्मात्मवेदवाः प्रकृतेः परास्यरं ॥६॥ गोपेब्रजे क्रीडतियोनिद्वासरवीगोपेष्वगोमिवजराजनन्दनः ॥ म
नुवलीतोमयुरापुरेतदा श्रीद्वारिकायां नपलीरुयानिजेः ॥७॥ जाद्रासिताष्टस्यजेमन्दजेदिनेवानीत्वसुतोऽग्रेवपे
॥८॥ लग्नेतुलकाहयींगम्भृष्णमराहो गुरौत्ताजगतेष्वद्रात्रके ॥९॥ कराग्नेहयोवसुदेवपल्यां जातेरिद्वारवज्वगदाव्यव
दुः ॥ पीतांवरादेव्यकिरीटमात्मानतसकां व्यंगदनुपुराव्यः ॥१०॥ ततोनिद्वीथरिपुराजतेभरं भीतेननीतोजन
केनगेकुलम् ॥ तत्त्वांवसनद्वीवजराजमंदिरेतीलां व्यकीबां भकटीचकार्यः ॥११॥ कंसरेतिआत्मवकीजिद्वासयस
भ्रागताहालहालविलस्तना ॥ नरं गनां केविनिधायतं दिशुं दत्त्वास्तनं मुक्तिमवापदुलभाम् ॥१२॥ द्रेष्वरित्येतो
पकुमारकैर्वृतः पदाव्यधाताप्त्वकटव्ययातयत् ॥ नन्दां गणेवारुविनोदप्रीवरनहृतस्तुणावत्तमिरिजघानखे ॥
१३॥ तस्येकदालालयतीमुखं प्रस्तुतेकिन्समस्तानन्ददद्विभिरुप्रस्तुतः ॥ निमोद्येनेत्रमृगलुबनात्मजं कृष्णं हृदान्ति
ग्यतदासविस्मिता ॥१४॥ मधुमुष्णिवारुदेवोनत्वार्थयदादरान्मुनिभ्रमा ॥ कुरुसुतयोः संरकारं त्वानन्दब्रजं

मागवन् ॥१२॥ इत्युपरोधावसुदेवनोदितोद्विजातिसंस्कारविधिं वेदश्चयोः ॥ कर्तुं ब्रजे साय मुपागं तेऽधितोगगेव ब्रजे
शेन तदर्थम् यिति ॥ १३॥ दृष्ट्वा केन दं पत्त्वा श्वपलतर द्विदुर्चंच लावण्यश्च भ्रामा संजी मृतकृष्णं मुनिरथपुल
कर्त्तेदकं पावतांग ॥ मुच्य भ्रामा सुधारां सुशिष्य लहूदयः स्वधवाक् प्रिन्द्रवणी व्रमानन्दे त्यमज्जत् सरिदिवजलघो
नामरूपे प्रिहाच ॥ १४॥ स्त्र्यानि न भ्रकादो विभूया तसु भगः कोटि काम भ्रकामः सान्दनन्दामृता व्यीरुचिरधनततु महिजाल
स्वहल्ता ॥ कान्तक समादुपेतो ब्रजमुविहृत्यं कृष्ण मालोक्य गगेवाणी मुत्केति लीनः पुनरमृतनिधी हृदयो गोवरेसः ॥ १५
॥ धेयं श्रित्वा स वाधो ब्रजपति तनयं नैकधात कर्पन्नतु किं सद्गाम्या मरद्रोवननवकुसुमं किं दगंतम् पुंजः ॥ सदसाचिः कि
भ्रकावदुसमयकृताहं मते न द्विकत्रैति त्वं वेदान्तवेदं किम अनुमृतं प्रेमजन्मावनीयम् ॥ १६॥ नन्दनोक्तो द्विजत्वं कुरु
मम सुतया नभ्रियुक्तं द्विजाति संस्कारं गुणमेवांहमिति तनयोः कर्तुमात्पेष्टेहन्तः ॥ दृष्ट्वा वौतेकुमारौ परमसुखनिधी
गारकृष्णो विहीनाहं जातो नामरूपा लिप्यमैर्यं कथयाम्यधनन्दयश्चोद्याम ॥ १७॥ मायातीताकृकर्मकृतिगुणवसतेः
सव्यिद्रानन्दमृते नाहं नामास्यज्ञातुं प्रकृतिगुणमति स्मृतस्यक्षमो जः ॥ इत्येवं वृत्यांतं दे प्रोरिपुमयनकिंतं मांवदिष्यं
तिगोपाः साद्वद्वामो प्रतित्वा प्रणति भ्रकरवं चेन्महोन्तमेव ॥ १८॥ यद्वासामा तिस्त्र्यानि न विधुसहितं विश्वमंतर्वीहर्यत्पादै
ध्वात्वा मनो ज्ञेविधिविवेदपुरुहृताय ग्रीयुः सकामाः ॥ निष्कामाः प्रेममत्किंजयजयवर्यनैवेदमृद्वचितोऽध्रियः सोयनं
त्वस्तु मैर्यमकर्मयमभ्रवेभ्रयो गोवरोहो ॥ १९॥ यस्मादेषः परमाः प्रकृतिपर्त्तर्गेवे दगुरुः सरामः स्वीयामाश्वर्यसी

लावृत्यति मुवेन दद्विच न न्द्रुत्रः ॥ ऊर्मीयानां सुखाय विष्णिति भरदुजा भावाय न काल वात्तचात स्मारुष्ण स्य संवश्च
ति गदिनेमहं कर्म कुर्याय यथा वत् ॥ २० ॥ एवं विचार्य सत्र इषि रीत्वा योराम कृष्णोः ॥ से रकारम करोत्सर्वे स्वस्ति नाचन पूर्वे
कम् ॥ २१ ॥ सूक्ष्मात्तकावृत मुखालुम नोहर श्रीः वार्दूल देवन खभूषि तरल मारः ॥ कंची विराजि तक ठिवर नुपरांधि
गोपी मनोहर तिजानुके रेत्वर न्यः ॥ २२ ॥ वद्धः कदा विद्युत्सूख के वयान्य पातय तौय मलार्जुनो व्रजन ॥ सूर्य नुत रो
दधि खंड संयुतं मृत्सक्षणे लोकमंद दद्विच नुखे ॥ २३ ॥ नीलं बुदा भस्तु इदं वरावृतो दावने यः स्वस हस्त के लिभिः ॥ बंझी
निनोदैः सुख सक्ति चार्य न सरामो च तिगोप बाल के ॥ २४ ॥ वत्स षुवत्साकृति भागतं महादैत्यं जिघां सेषु मपातय द्वृने ॥
कपि श्वकानां च रेण प्रगद्युतं योली लयं गोप सुतेः सुत्रेः सुतः ॥ २५ ॥ यश्चैकदागोप सुतेः सहाय जउ कीडन्यौ सूर्य मुतां स
वत्स कान् ॥ नीरं तेषाय यितुं बकासुरं प्रगद्युतं चौसमदारय द्रिषुम् ॥ २६ ॥ चंद दावने ति रमेण भगवा न भाते कीडन्स मं
हिस रिभिः वाय रूप देत्यम् ॥ गोवत्स पालगिरुमाइज धान के गत्वा दृश्य निज वत्स सर्वीन राक्षत ॥ २७ ॥ अचोर
यद्वत्स पवत्स कान्ति धिर्वदात दोगो कुलवा सिनं सुदे ॥ धानुसुमोहाय वभूव वत्स रंत्यं यथा वत्स रिव वत्स रुपमृत
॥ २८ ॥ ऊर्मी विष्णवं बहु समैः कृतवासम किसुव्यां प्रसद्य भगवा निमदं चकार ॥ कृत्वा फणा सुन टनं सुख यन्स कीयान्दा
वान लाद्वज भरक्षद सोनि इश्च ॥ २९ ॥ कृत्वा वेषं विचित्रं स्वल लैत मुरहि गायना आर्घन गन्हीं हीं कारं श्वकुर्वन्स
रम रवनि तार्धेर्य मामो न यन्वः ॥ दुष्टा पुष्टा सुत्पा व्रजमिन दुहिं तुः वापयन साद्वलो व्यः कीडन गोपाल वालैः सु

सुखभितिसकलान्गोपगोपीजनान्वान् ॥३०॥ कंसोरेत्प्रेषोपवचुर्भिर्महोदैसंप्रलंबस्यजिवांसयागतम् ॥ छलान्महो-
 छांसभृतारिरामकंजघानरामस्यकेरणयोच्चमम् ॥३१॥ गोपात्मजोः कामनयाफलस्ययः संप्रार्थितोरामयुतोमयोत्कर्म
 ॥ लोकद्विषंरासप्रसुप्तेनुकंहत्याकरोतारुवनं सुखस्यलम् ॥३२॥ गोपीनामात्महेतेब्रतहितवदिरात्कस्यउपः कोलेकु
 वंतीनोहिकामं निजन्वरणारतिंपूरयित्वाथगत्वा ॥ दीक्षाज्ञातांस्यमित्रे निविलभुवनरात्मपाश्यापेत्त्रात्तदारान्नगृहीता
 मरवजनितमदंयोहरद्वात्मणनाम् ॥३३॥ द्राक्रोगर्बधराधिरूपमनसं लोकेश्वरं बायुमित्रुनैवरिधरेः क्षणाहृयकरे स्थू
 लास्तमकोलालकम् ॥ वर्षन्तेब्रजविपूवायरुषितं यागद्युवाघोहीरः कृत्वागोद्धरणं स्वघोषसुखदोनिमानरहितं मेवाकोरा-
 त् ॥३४॥ द्वादश्यां निशिपारणाय यमुनां स्नानुं प्रविष्टं बलाद्वृत्यः पाद्माभृतोनयद्वजपतिन्द्रद्वांतिकेरवामिनः ॥ तेन्मोक्षाय
 गतं पेरशामप्रयं गोपेद्वपुं चेमुदाद्वापात्राधरो नवयन्निपतिं कृष्णब्रजेत्तदेतथा ॥३५॥ ब्रतेमवोन्द्रजयाभिमाननगसंस्तुदाम
 मृमानहावदारण्यपुरदोग्यललनारत्नैः स्वगोपीजनेः ॥ रात्राविन्दुमरोचिन्दृष्टमसिस्यार्थिगनामोहयन्नेमेकस्य ॥३६॥
 पलाद्विकाननवृतेस्त्रीयत्मजामारन्ते ॥३७॥ गोपीनां रासलोलां सहमसुरमहनद्वांखचूडं वनेतन्मोहिस्यं रत्नमुख्यं बल
 करकमलेयोपर्यत्पद्यतीनाम् ॥ कंसादिष्टवरिष्टवजसुखमसहं गोमरव्रतमव्युत्सामं गोष्टेजघानव्रजजनसुखदो
 गोकुलेत्त्रात्मजोजः ॥३८॥ जंबोवनेनन्दपदव्रसंशयायनिहत्यापोदेवलस्यपद्यतः ॥ तस्माद्वजेत्तांतमहुनिष्ठरद्वापा-
 दरक्षद्वग्वान्नितीष्टके ॥३९॥ गावद्विताद्रोन्तपचारस्तः कोउतात्रगोपकुमारकान्विलोगुरुन्हरन्व्याममहसुरे

४
हतः कृष्णो न गोपामयतो विताभरम् ॥४८॥ केशी तु कं सासु समः समागते जिधां स याश्चाकृ तिराम्नो व्रजो आपा
र्त हतो नन्दसु तेन तन्मुक्ते रेव दत्तामुजं मृत्यवाजिव खण्ड ॥४९॥ नीतस्तते सो मयुरां रथफल्कजाकूरे
णमित्रैविचरन्करण्यः ॥ कं सरय इत्यर्जकं महावाङ्जघान तस्मादहरद्वारम् ॥५०॥ तं सौचिकं यः समु
द्रहीतवान्मालाकृतं चेष्टवे रेण से वकम् ॥ चापं वभं जात्रुमहादं रियो स्तरु वंडके नैव जघाने देत्यकान् ॥५१॥
कृष्णो गोपे: स्वपुव्यं निरिलमणि युतस्वर्फहम्यान्वितायां पुंसि: श्वीमि: समं तात्सुनयन च खके: पीयमाना
मृतास्यः ॥ गठभानन्दमूर्ति नैपि पथिपरीहासैनकुञ्जां सृजान्यश्वके तूर्णरिमां गीं सरसमलप जारेप मन्त्रेण
तुष्टः ॥५२॥ रेणद्वारी रेण तं गजवरं हत्यात याहरितिपात्रं गं योनुपयोद्याणेन हत्यान्मठभांश्वकं संरिपुम् ॥
वंदेतात पदं विमुक्तनिगडं वृष्णीन्ततो वर्द्धय इत्यावंति सुरम्युतीरधिगतः सांदीपिनेः सांगेकाः ॥५३॥
त्राप्तव्रतमभवादिभिः सुखेरभेद्यातैवभिमुधां गोविदार्णतः प्रगृह्य भवनेव षट्कृतारपोन्नप्रा ॥ विद्याद्विष्णु
वती समर्जनपुरस्यार्थप्रापकावेगतः श्रीसांदीपि निपर्वताद्वतरं तीकृष्ण सिंधुं गता ॥५४॥ ऊधीत्यासंवैगुरुद
द्विष्णार्थ्ययाक्षान्मयगुरोः पदं यः ॥ गुरुः स्तु पुत्रं जलधो मृतं तं से मंत्र्यपत्यावरयां वज्राव ॥५५॥ प्राप्तो वारि
निधेस्तं जलधिनागत्याचितः प्राप्तिनो हत्यापं च जनासु रुं जलनरं तदेहं जंकं बुकम् ॥ जादायाशययोयमस्य
नगरीं तेनारहात्किंतो नीत्याचार्यसु तं वदयद्सौ गुर्वहिणार्थप्रमुः ॥५६॥ जास्त्रुत्यजामात् वधं जरासु तः

प्रात्सख्येविद्वितिवाहिनीयुतः। पराजितः सत्यद्वाजितोऽच्युतेसुक्तोऽपच्छुश्ववरेनवस्तवत्॥४०॥ श्रुच्छोम्बि
ज्जिः कोटिभिरायभेदोपुरीयुत्वाजिवीरं यवनो मृद्युष्यत्य। असमीकृतेहो मुसुकुंदरोचन स्थितेन कृष्णानश्चिवेन काम
वद्॥४१॥ मुक्त्यस्य गेन्द्रनोलस्फटिकमरकतारक्तरज्ञप्रवालवैदूर्येहैम्बुद्धेन विभिरधिकृतांदद्वयामासोदमा
म्॥ खः शित्याश्चर्भदांस्नांजलनिधिपरि खांयादवेद्यः पुरीपंठसरेत्रैलोक्यनायोम्बवतुपतिरनः पझजेतम्
जाय॥४२॥ हित्यान्यविनांदुरिताव्यिदारमेववित्तेविनिधायचित्तय। गायत्रुतस्यैवगुणान्नोद्वाम्भजस्त
कायेन तमेव सत्यतिम्॥४३॥ तं भक्तवत्सलमजेवानुतं स्वस्त्रत्यवश्यं रेत्वामारिवेदेशमनाधन्तम्। सच्चिद्वनं नि
सिलवेदविरोभिरीमपादं भजस्य ब्रजराजसुतं हिमांश्च॥४४॥ इति श्रीमद्राविडकानहजीभगत्मजवालमुकुंदम्
द्विविरचिते श्रीराक्षेषणीमंगलारब्यद्वितीयसर्गः॥४५॥ इत्यंभुनेनन्दकिं द्वारलोकाश्रुतैव पादौ प्रणनाममद्भूमि॥ हृदा
ययोकृष्णपदारविन्दं गंगेव सिंधुं परिपूर्णवेग॥४६॥ दद्वामुनीशः अवदसुनेत्रांद्रवद्वरेषोदसमुद्रमग्नाम्॥ आ
मंत्र्येष्वैष्णवं पुलकां त्यगीययोविद्भांधिपूजितस्तः॥४७॥ शाततोमुनिः कृष्णपदाज्वदज्ञीनो त्सकोययोद्वारवतीमं
नोहराम्॥ सर्वत्तुषुष्यादिसमृद्धिमद्रमारुदेष्वगोः र्हनिभिरवाचरंतीम्॥४८॥ दिव्यांसमुद्रपरिव्यामणिस्तमगेहांत्र
स्त्रिवाकंवरुणान्तकवित्तनायेः॥ द्वारस्थितेव लिकैरपिष्ठजितांतां वैकुर्वतोत्तिरमणींसकलधर्यदिकाम्॥४९॥ प्रारु
लम्भकं जसरसीं श्रुकके किञ्चित्तं गहं सादिरावरुचिरांशुवनैकधन्याम्॥ निष्ठेयसः क्षितिमंशापवैकसश्यं लो

तोकोन्तरानिखिलमामयन्यैकलभ्याम् ॥५॥ तोद्वीर्णिकाकृष्णपुरीप्रमोदादालोक्यमोदपरमामनाय्या ॥६॥ रावती
शक्षणकांदयासयग्नोत्वंतद्वनंभवापहम् ॥७॥ तस्यहिरेष्विनमिन्दुसहस्रशोचिविप्रोविलोक्यपरमामुदमाय्य
चाय्या ॥ तस्मिन्दद्वीहृदयशमतीवरम्बसिंहासनस्यमम्बयदुनाथमीमायम् ॥८॥ सञ्चिद्वनंविद्यशिवादिमिरम्बक
प्रेष्वेद्यातुपादमात्मनायम् ॥९॥ अन्दमूर्तिप्रवलोक्यवज्ञवलीनज्ञानन्दसिंभुनदीवसनारदोव ॥१०॥ तेजा
रुदद्विजवरंसविलोक्यदूरदत्यययादवकुलैःशिरसाननाम् ॥११॥ संवेद्यरत्नकनकासनजादरणसंपूज्यसज्जनपतिः
शिवमाश्वपृष्ठत् ॥१२॥ दृष्ट्यात्वदगमनमधफलंजनेनेलिष्वत्वदंश्वितलसेवनवःसुरेषीतीश्वितंममर्त्तंचर
णादकेनपृतेनयादवकुलंभवतापुनीतम् ॥१०॥ संमोर्थ्यतंमुनिवरंपरमान्नकेनतांबूळगे धवमात्यसुचेलकेनम्
पूज्यपादयुगलंजनकैःसृजान्सःकृष्णोजगदभगवनकुलज्ञागतोसि ॥११॥ आसोक्तमांमिवितुंचरतःसतांस
ध्याम्यहिरेवचिनमात्मगुरोःपरस्य ॥१२॥ शुत्वाहनारदमुनिनिजनाथदैनंप्रासेजकुर्विनपुरादहमवकृष्ण ॥१३॥ दृ
ष्ट्विदर्जन्तपतेर्दुहितांमृगादींविंबोष्टकुदरदनांमृदुकंजदेहाम् ॥१४॥ अंकोनितेदुवदनांवुभवीरस्पौदायौचु
प्रांकसुमतिंमुवनोत्तरागीम् ॥१५॥ मनेतवप्रियतमांकमलान्तलोकेजातांसुलक्षणसुतांखलहनिमणीवै ॥
अत्रागतःकम्यायितुंप्रयावेवाहंकुर्वीविवितिवितरन्मुखमाशु ॥१६॥ नीवाच्छतदुतिशकुंतलिकंविवेन्द्रप
त्नीवशिष्टदविताशतरूपकाद्याः ॥१७॥ भैष्मीमुरंममविलोक्यतःकुरुपामांतिवुवेकिमधुनावततच्छ्रियते ॥१८॥

श्रीनारदस्यवचसाकमतांविदभीरजेन्द्रजांस्वसद्वीमवगम्यकृष्णः। उद्देहुमादाहृत्यंविदधेशवित्पाणिंप्रगत्य
भगवान्समुवाचत्याजात्॥१६॥ सुद्धिष्यामिविद्भिर्पोपदामद्येप्रदास्यत्प्रवर्यभीष्मजामः। नोच्छीर्यामि
वरेनपमजांतश्चकीर्यामिसवद्वचावरम्॥१७॥ आष्टछकृष्णंमुनिराटतदेविप्रेसमावेश्यमनोयथोसः॥
संप्राय्यपूजांपरमश्वरेणकृतांपत्रांसन्दविधिलोकमाशु॥१८॥ इतिश्रीद्राविडकानहीभट्टासुजवालमुकुंदविर
चितेष्ठीरुक्मणीमगतारेवदृतीयसर्गः॥। श्रुत्वामुकुंदस्यगुणानपराक्रमोदर्वक्षमादीलदयावत्सादिकानगा
स्त्रपंचवधृष्मप्रियालयंमनेतुर्स्त्रपतिमात्मनोहित॥१९॥ ज्ञेष्ठीतदारभ्ययदृतमात्पयेजग्राहसाश्रीप्रागवतं
ब्रतंहृदा॥ यत्कान्यप्नोगान्सीलुलानिचातकःस्यात्य्बुद्धव्येपवनादनंयम्भा॥२॥ वाचाहेनीचिरताप्नवत्स
दाकायेनसाकृष्णपदाज्जसेवेन॥२०॥ हन्तेरदाष्टुमलक्षितेस्थिताप्रियस्यनामानिरटसन्त्यहित्तिशम्॥३॥ प्रातःस
मुत्थायचकृष्णमानसाकृष्णार्चनसंदधतीविधानतः॥२१॥ जानन्दमग्राहृदेकृष्णलाजातपूजांविसस्माहेरकृ
तांकृचित्॥४॥ रतामवेद्येष्वावविष्णुशारवयोःश्रीमन्तुलस्यांहरिपादसेवेन॥२२॥ गंगेनकन्यादिनदीपुवेष्व
ब्रतेयसाकृष्णापतीस्तपासती॥५॥ विष्ठध्वनंचन्द्रमूर्गेन्द्रनीललोकाकुम्भेगानवलोक्यदूरात्॥२३॥ सेष्टजयामास
सेदेष्टदेहापांगोपमेचान्कविजिहिभीष्मी॥६॥ प्रसन्नचिन्नाविचरत्यहनिश्चिंश्रीकृष्णपादार्चनकर्मणिदुनम्॥
निधायकृष्णहीदेकृष्णवाससासासंवृताकृष्णकवाचतानना॥७॥ सुकृष्णशंरवासितरत्नभूषणमनोजकः

प्यास्तरण सितेक्षणा ॥ कृष्णान्यदार्थनिमुरागसंयुतविलोकया प्रासनिजेश्वरद्याग ॥ कृष्णानाथेतिरटस्य
हनिश्चंभैष्मीयथाचातकइष्टवारेदम् ॥ सर्वेन्द्रियेः कृष्णपदा द्वासेवनादात्मार्पणं कृष्णघवायसांकरोद ॥ १५ ॥
कुमारिकांतामवलोक्य मातारो भ्रातापितान्येच सुहृत्यरोधसः ॥ विवाहयोग्यां नरेण कदुर्भज्ञं धिन्ताकुलास्ते
कृपयाभवनहृदि ॥ १० ॥ कोटिनभां बोटिविष्टहृसन्मुखीवरंगकान्त्याकमलाव्यप्रदाम् ॥ सुरवाव्यिरुपांरति को
टिमोहिनीं गुणेन इतीरेन हित्यात्मनः समाम् ॥ ११ ॥ वैदर्भमुख्यान्वपतीन्द्रनन्दनं सद्ग्रावरूपप्रतिपदुणाकरम् ॥ संचि
त्यामासुरलंसमेत्येतेत्तुत्यायदातुनमुरुभिमणीं सुताम् ॥ १२ ॥ विस्मृत्यसवेविलुनारदोदितं कृष्णः पतिस्तेत्तु
सुतवचोद्यति ॥ विचारयं तोपिन्वपात्मजं तदाप्रापुर्भैव्यागुणरूपतः समाम् ॥ १३ ॥ अस्यासमानं वित्तिपात्मजं
सुतवचोद्यति ॥ विचारयं तोपिन्वपात्मजं तदाप्रापुर्भैव्यागुणरूपतः समाम् ॥ १४ ॥ कृष्णं
क्षितोनेत्तामतस्मातुवरं स्वयं वदे ॥ प्राप्नोतुकन्यतिविचार्यमानसेकुर्यस्तदानीं नगेस्वयं वरम् ॥ १५ ॥ कृष्णं
पतिं मतनेयसेप्रव्यतिस्वयं वरेद्वारवतीश्वरं न्वयान् ॥ विहाय स्वद्वे तिविचार्यभीष्मकोराजापिमनेहितमात्मना
सदा ॥ सुत्वाय युर्भपतय ठस्वयं वरेभीहयाकामरुजाकुलामृद्वाम् ॥ चैवः सत्रात्यः सविदूर्योजरासंधे
कुजपौडकदंतवक्रकौ ॥ १६ ॥ यन्वेन्वपास्तत्रसमाययुर्भुदासमर्थवाहृजनेयुतास्तथा ॥ देवसुरायक्षनिश्चा
चरादयोगं धर्वकिं पुरुषकिं नूरादयः ॥ १७ ॥ नानागतान्मूपसुरासुरादिकान्त्यकिमसमन्व्येत्यसहोदरान्वितः ॥ म
मर्चया मासजरोधसांवरत्तादि भिमित्रघियापिलान्वर्ती ॥ १८ ॥ तत्राययोश्रीवसुदेवनन्दनः सनीरनीर्तां

वुद्वारविग्रहः ॥ सोदामिनीवद्वयुगेवुजेसेणावेराजमानेगहुद्वजेरेये ॥१८॥ सूर्येतिपत्रविधुचामेरमृषितंतं
एव स्येः सुरैः कुसुमवर्षिष्ठिरिखमानम् ॥ सद्रलरुक्मसुकुटरुषकुडलाव्यमारक्तनेगलमंगदमुद्रिकाष्ठम् ॥१९॥
मंजीरुक्तकण्ठारं द्वाम्भरत्नमालंनीलालकावत्पुरवाह्वमुदारनाद्वाम् ॥ व्योलालयं मणिस्तजंवनमालयाव्यंसै
देयर्यतिं यदुपतिं ह जिवोस्यहक्षी ॥२०॥ सेवेष्विरत्वमसहभिहिक्ष्वसन्यसेस्तलोचनडमेदाविधीश्वरस्यन
गाहणतस्यपरिमावमलंनकारेवेदीद्वात्वात्वमग्नेशमतेस्थितोवै ॥२१॥ जाम्यच्युतेनिरिलपापवदः पेरेदांस
च्छिसुरवात्म्यमेज्ज्ञापाशिवादिवंद्यम् ॥ कृष्णं विहृयदितिजानमजसुरक्षयगतासुरस्य ॥ श्रीमात्मजस्यदुनाथीरपोमह्न्दः
कापेनितप्रवर्त्वरसमचोदयत्तम् ॥२२॥ कृष्णावललकरमाहसेमत्यद्वाक्तदूतः समर्चयपेरेदामजेद्वादैवम् ॥२३॥
ष्णायदूतममेहोनहिचेदिदानीदंत्रोसिममरपतेरितिचैहिरुक्तिमन् ॥२४॥ श्रुत्वामहन्द्रवचनं पितरसमेत्यरुक्तीज
गादरमसात्मिहागतंतम् ॥ कृष्णं समर्चयनेमेतिविमृस्यद्वाहुक्षमानदवरस्यकुलाधमस्य ॥२५॥ श्रुत्वैवमीष्म
कन्येनिजनाथदवंकृष्णायदूतमयुतंस्वगृहागतंवै ॥ शीघ्रसमेत्यपदयोः प्रणनाममूर्धनिन्दाकुलोनहिसमी
सितुमीदामासीत् ॥२६॥ उत्थायधैयीमवलव्यपरात्मानन्दमृतिप्रवत्तोऽप्यमुदार्चयत्सु ॥ सद्गृहमात्यम
पितृक्षमविभूषणाद्यैः संमन्त्र्यक्षमीतिविरुद्धजाध्रवम् ॥२७॥ कृष्णं पतिस्वेवमीष्मतोदिसति श्वरानिसेरकृत्यवि

मोहितात्मनाऽर्थः ॥ तस्मादेदानीं नर्हयोऽस्य स्वयं वरतिष्ठति यादवेतोः ॥ उपारमयां तु विदम्भिं पुञ्ज्या विवाह वोचित इष्ट
मूर्खता ॥ ३० ॥ कृष्णोपेया मन्दमतिः स्वयं वरं दूरीचकारात्मरीपुर्वलेन वै ॥ स्वसुस्तिरस्कृत्य हीरप्रिया नजनानुकम्भीय
यापापवव्राठसम्भूमिस्तुम् ॥ ३१ ॥ तद्रक्षिणीदुरितगस्य विलोक्य कर्मकस्य द्विजगणा पितरौ तमान्यो ॥ रवेदेय
रुः परमस्मिष्ट वियोगदुःखाद्भानुराइव महाविकलासवः द्युः ॥ ३२ ॥ कृष्णस्तौ यदुपुरिसमग्राद्वितम्भदेश्यचित्त
नयनानिहरनस्मृत्यी इंद्रादिप्रिदेव वरैः समीक्षितः एस्तौ नभिर्यदिववाहिनीयुतः ॥ ३३ ॥ ततस्तु सर्वाक्षिति पाः
स्वकं तकं परं यसुः रवं डित मानसासवकैः ॥ रवकैरनीकैः कथयन्तु आदराद्वीष्मात्मजास्तपस्मिष्टेव वरैः समीक्षितः ॥
एस्तौ नभिर्यदिववाहिनीयुतः ॥ हतिस्तु श्रीमद्राविडकान्हजीभट्टात्मजबालमुकुरभटविरचिते रुक्षिणीमंगलास्ये
काव्यचतुर्थः सिद्धाः ॥ ४४ ॥ उद्येकदाभीष्मनृपः सहोदरैः सुरो धसामात्यगणैस्युतोग्नेह ॥ विचारणमसुतामनोहरांकस्मेददामि
तिन्तोत्तमोत्तमांगकष्ट ॥ ४५ ॥ राज्ञीतदाराजबरसुतायाविवाहचित्ताविकलं जगद् ॥ स्मृतावेदवेषिकवः सदद्वीष्मान्साहर्ष
यन्तीन्यनामृतेन ॥ ४६ ॥ सुञ्च्याः समानस्य वरस्य चिंताकिमर्थमेषाक्रियतेभवद्विदिः ॥ श्रीद्वारिकायां वसुदेवपुत्रोवरा
स्तितुत्येमुनिनायुरक्तः ॥ ४७ ॥ रुपोत्तरो बुद्धिगुणैरुदाराटकुलेत्तरसुष्वयश्चाः वारण्यः ॥ कान्त्येन्दुत्तुत्यस्मरमोह
नांगावलाश्रयोपद्वितुः समानः ॥ ४८ ॥ तस्मै यदोर्बन्धुः विभूषणासमवद्विरेषातनयाप्रदेया ॥ कृष्णाप्रिया कृष्णसमान
रूपकुलस्य वध्येनिजमंगलाय ॥ ४९ ॥ केनापिभाग्येन ममोदरैः जनिः कृतानयावरिनिधौ अियेवहि ॥ भैष्मवावयं जन्म
फलं गताश्वनष्टकुलं सुपूतं पितरः समुद्धृताः ॥ ५० ॥ तस्मात्सुतेयं वसुदेवनन्दनयोग्यायतः कृष्णरतारमापरादे

वर्षिणोक्तासन्यकोपशकरब्रस्तादिपूज्य एषमेष्वरः पदः ॥७॥ अत्वेतिराज्ञावचनं विद्भर्योराजातश्चन्येच सु
हसुरोधसः ॥ प्रहर्षिताः साध्वितिवाक्यम् विरमेधध्वनिं वहिसमृहृवतदा ॥८॥ भीमाः प्रमोदात्सुवान्मन्त्रिणं वक्षा
रवशुक्लोस्तिगुरोदिनवसौ ॥ वैवाहिकं लभ्मतीव सुदरंदास्यामि तु स्मिन्तनयां हिविष्णोव ॥९॥ अद्यैव वैवाहिकं स
कुलादिकमादायम छन्नपुरोहितामम ॥ द्वारावतीते बरयन्तु रुनिमणीपाणिग्रहार्थवसुदेवनन्दनम् ॥१०॥ इत्यं व
दित्वाद्मुहूरतलमात्यांशुकनिहस्यश्वरथानिराजा ॥ जानीयते पांप्रददौ द्विजानांहस्ते लिरिवत्वाविनियस्यपत्रम् ॥
॥११॥ दृष्ट्वापुरोधाः सुहृदः वरानिचस्तनिरत्नाभरणादिकानि ॥ कृष्णायदातुं नपस्तमेनदत्तानिप्रीत्याजगदुर्घंते
॥१२॥ विद्भर्गजेद्वदुहित्वत्सलत्वव्यद्वुतं नैववरुणचैतत ॥ दानं यतस्त्वं निरिवलासुभृत्सुमहेन्दवद्वधीतिकामितं
प्रभो ॥१३॥ अथागतस्तत्र कुलस्यदूषणो रुक्मीहरिद्विदितिजाध्मो वली ॥ पप्रचतातं किमिदं धनादिकमानीय
वानीयमीष्मोपितः ॥१४॥ दृष्ट्वभीमो विकलेद्रिंशः सुतं जगादसौ रेत्तनयायस्त्विमणीकृष्णाय तुं मणिसकुला
दिकं संप्रेष्य तेद्वारवतीं द्विजेर्मया ॥१५॥ तत्साधुवाद अवणेनदग्धमुखो यथावीदुर्मईत्वव्या ॥ रुक्मिवली
कृष्णरुक्मिदाहकृष्णास्यकोपात्परीभाषणं वै ॥ पुरोवकृष्णोरसिलव्यामानां तां रुक्मिणीं कृष्णारतं विजानन् ॥ वै
यापदातुं सुहृदेति मूर्खेहियेसुधावत्सजगादरुक्मीश्वसामदीयापसुपालकस्य भ्रमदेयेतस्य कुलाधमस्य ॥
वैद्भर्गजेद्वदुतान्योग्यायथान्नमेद्वद्वानवस्ततात ॥१६॥ योऽवायद्वेष्टुकुलवंसिनां गर्हणेऽप्यतं दुग्धदधीनि

गोकुलावद्वापिरुद्देपिजनेन्तिउजहोकथंसराजन्द्रसतांसमर्हति॥१७॥ योचारंद्राव्रजवासिनंसुतैर्वनेवनेत्रे
रिक्तिवितरतनुः॥ विश्वंउगुजावनपुष्यमूषितःकथंसराजन्द्रसुतांसमर्हति॥१८॥ तकादिकेनैवचमारदेहंगोपि
स्मिर्हतनगृहगृहयः॥ ममन्द्रतुत्यस्यसहद्वाकयंकृष्णस्ययोऽमावृषलस्यवद्वद्॥१९॥ कृष्णःपरब्रह्मपरेऽजा
स्मामात्मेति वस्त्राचनगाच्चरोनसः॥ अष्टांगयोगेहृदिसव्याख्यवैव्योमेवसर्वत्रसमन्वितोविभुः॥२०॥ नब्रह्मणोजा
तिकुलेनभामनिमित्रात्रूनचजन्ममृत्यु॥ नबांधवानेवपितानमातातस्मान्मृष्यावगितिकृष्णाजात्मा॥२१॥ कृष्णः
परद्वाः क्षितिभारदुत्येजातोविष्णुः प्रायनियायदोः कुलेः॥ इसुच्यतेतहितेवसद्विष्णुयंभवद्विनीहेवकीसुतः
॥२२॥ भाक्तानभाग्यंचकलंचसर्वव्यायंतश्चाव्यापकरुपमत्राव्रत्मेकमेवद्वयमलिसद्विदानन्दरोरिवलवेदगीतः॥
॥२३॥ निरजेनोनिर्गुणनिविकोरानिराश्रयः स्याश्रयःस्तपहोनः॥ युत्तेवज्ञीतोविलंवेदवाण्येत्याहव्यतोः प्रायनिवर्तत
वै॥२४॥ अधोधरद्वामयमित्तमृतंगोवद्वन्तेनकिमेष्टैः॥ किंवजघानस्त्रियमात्ममावृषपांचकिलत्समस्तोनकंवा
॥२५॥ किंवजघानैपवेनद्वायुंवाख्वरंप्रलंबवृषमंतुरंगम्॥ तस्माकिमीद्वारजकस्यघातात् प्राचीनवापस्याविष्ण
जनाद्वा॥२६॥ पत्तायितोवाग्मीमुखजरासुतात्तेनायमीद्वाः किमुमातुलस्य॥ घातद्वजेवाधेकन्तस्मानद्वक्तव्य
द्वाः कथमात्मद्वात्रुः॥२७॥ द्विनद्वियादात्प्रसम्भूयोन्पासनंगतराजकुलानयाद्वाः॥ नयाद्येतानचनाकुलेन
तेतुत्याकथंवोद्वियोग्यतांगताः॥२८॥ यथातेनाद्रात्पकुलस्यमूर्तिश्वर्विहृष्टतस्याधमकमणिरसदा॥ नट

प्रिश्यानिरतस्यकानन्वरस्योभ्येयमहोकथंखसा॥२८॥मुवर्णवैदूर्यकवज्ञस्तिकामुवर्णसिलोदाशेमध्यगापु
री॥यस्यास्तिहस्तैर्नवलस्कैसंयुतामुवर्णनारीपुरुषेःसुसकुत्ता॥३०॥ब्रह्मेश्वराक्रान्तकपादामृष्टदत्ताध्यहारिप्रि.
मवित्वंत्वरासेभा॥कल्पांश्चिपापस्यवद्वेवयादवाःसपांवाःविप्रसुरेन्तमाखिलः॥३१॥तामैककणहिरवाविजा
गजोऽरथेन्तमाःकुन्दमुकुदनोलकाः॥दांस्वोमहापम्रकपम्रकच्छयाःसर्वेतिसोवेमकरात्तमेनव॥एतेमहादेवध
योष्टस्तिदुयोगिमामीहत्वंलगिमागरीयसी॥प्राप्तेत्वमीद्वित्ववित्वकमितायस्यास्तिकिंतेनभवेहितीसता
॥संप्राप्यसपतिप्रिमामधर्मविमोहितोयादवसैन्यसंयुतः॥राजत्वहीनोरिवलमित्रघातकःकृष्णानयोग्यादु
हितुर्वप्स्यते॥३२॥द्ववासुदेवठङ्गविदभियात्मजाविदभिग्राम्बयदोःकुलेकुच॥तवेशितैत्वंकृचकृष्णराजतापि
तस्येदंसकलंविचार्यताम्॥३३॥तस्मान्तपोयंविशुपालनामाप्रस्वातकमादिभवेष्युव्रः॥विक्रादिसे
केश्वरजिदलाव्ययोभ्येठवरोमेस्वत्तुरात्मतुत्यः॥३४॥विक्रादयोयस्तरितापिताययुःकृष्णस्वनायसञ्चभा
गधोजितः॥भेदेसमुद्रावरणंपुरीभयात्सयादवोरामयुतोपत्तापितः॥३५॥समागधोन्येयमहीश्वराःव
दायस्यातस्मेशिशुपालमृष्टते॥दारयामिहस्यामगिनींवलेनवैकृद्धःपितामृष्टन्नहिर्वित्ययंत्विदम्॥३६॥मृ
ठस्सरकमीहवृतस्यामीहामद्वास्वपित्राःसुहदाव्यथापराम्॥दत्त्वास्तिरस्कृत्यरुषाधिलोचनोलिले
रवपत्रंकरपीडनस्यवै॥३७॥विनाहलमृत्यमृजमिकूपकेशकवौविष्णदिनेर्द्विरात्रे॥स्वत्तुलिरिवत्वापरे

॥३॥ ध्वमित्रेश्वर्यायसंप्रेषयति स्मै वारः ॥ ४॥ तद्दृग्नदोषानविचार्यचाय हैवाहितान्मातृगणस्य दुःखदान् ॥
॥५॥ पित्रो हिनान्वं धुगणस्य रुक्षिमणीसुरवप्रदोषवगुणा विवार्यसः ॥ ६॥ रथस्त्रं हस्तीनसिचर्मभृष्टवणात्तमान्त्या
याश्रीकरुक्षुमाक्षतम् ॥ सुवर्णमुद्रामुतलस्मं चुकोतमानितस्मैकलदानकर्मणि ॥ ७॥ त्रासुष्टुवाहंसक
लंघनादि कमादायमो मागधसूतवांदिनः ॥ गत्वावरं चेद्दिपुरं सुरवं बहुष्टुवरव्यंशित्वा पालमादरात् ॥ ८॥ पत्रं प्रदत्वा
लिखितं प्रयेत् समर्थवाहैवजतीजिरन् ॥ आगम्यतां चेति वयोवदित्वातसत्रमादायसमोहितीश्वरम् ॥ ९॥ कृष्ण
नसिद्धं खश्चसर्विवाहमपास्यकृत्वाद्मधोवाजेन ॥ धनंददोपावकवृद्धकेश्वोहर्षमित्येयं स्वजनायस्तुकर्मणि ॥ १०॥
धनं गृहीत्वावददामुरोद्धिजोषमीदिनेतैरुमसमीकृदेवदु ॥ भैषज्याः कुरुत्वं कुलदेवताचर्निं समं पापादनपूर्वकं नृ
प ॥ ११॥ इति श्रीद्राविडकान्हजीभद्रामजवालमुकुरभद्रविरचितैरुक्षिमणीमंगलाख्ये कावेपंचमसर्गः ॥ १२॥
पुरेचकृष्णोरसिलध्यमानां तां रुक्षिमणीकृष्णरतां विजानत ॥ चैवायदातुं सुहेत्वणायकी लंकद्वानोरिव बा
हित्वात् ॥ १३॥ कुपथ्यमित्यं जरीणां तकायदातुः सुधागृदपेदोमथाप्यात् ॥ भैषज्याः समीहाप्रतिपादनस्य वेदभी
सुतस्य वेसवर्मणः ॥ वेदव्याप्तिमिक्तजघन्यजजन्मनेत्वोभात्सुधां विषधराययथाविमृदः ॥ गोद्रहविहित्प्रकाश
यानुजांस्त्वां वैद्यायदातुमप्तवद्रभसाश्चिरः सः ॥ १४॥ ज्ञात्वाभ्यातुरनीतिमामुनयनवैद्यायदुःखार्णवैमसासा
हृत्यज्वरसनतः शुष्कार्यपद्मास्तुदक् ॥ कृष्णस्तेस्तुपतिः सुतेद्युतिसुनेः सिक्तामृतोत्त्यातदाप्राणत्यागम

सीप्सतीनहिसमधीभूद्धिरिध्याचती॥३॥रुक्मिमण्याहृदयमवसुमहतीचिन्ताकथंश्रीपतिरुद्धिविंप्रलय
न्मनोनयनयोरानदसुद्धासयन॥आत्मेद्विष्मुखप्रियंरविरेवव्यौतंहरनेहरिर्गृहीयत्करमानुचादवपति
कृष्णादयावारीधि॥४॥ज्ञागापीजनवद्दृज्ञाच्युतहरदीनेकबेघोपभापूर्णनन्दद्याकरानलसेहमांविद्विद्येयीनि
जामृगनाहंचेद्यग्निकदापिसहजेदत्तागमिष्वेसिनाभंद्वाकुहिमयोमयिन्नपतेमुंल्काविषदुद्धरस॥५॥जन
शरणमुदादकृष्णभक्तकवंधोनिजजनसुरवदायिन्दुःखहारन्मुकुरपरमदुरितमग्नारसरसाद्यमात्वंनिजचरण
पदात्मदीयित्वाकृपात्मो॥६॥दक्षावृत्तेणीवभयाकुलासतीतुरुग्नाचसेत्यंहरिदीनेछया।कंसंप्रेषयिष्या
मिकथंवियायवद्वत्समस्तंहरयवतात्मनः॥प्रेषयेद्वारवतीम्बरंप्रतिवद्वत्समस्तकथंत्वेन्मम॥७॥पञ्च
नदूतंकमपोष्टदंद्रुतंगत्यादयोद्वारवतीम्बरंप्रती॥उत्कासिविलंवतिमिहनयेत्यतिंममतिद्वाचन्त्यथसुस्थिमा
पसा॥८॥ख्यमददीश्विसवत्सकागामगर्गदिकान्वविप्रवरान्सुरदुमान्वाइन्द्रादिदेवान्परमानुकृतानुदु
ग्रीशिवंगजाननंषडननम्॥९॥प्रणम्यतानचीदादेरेणसाकृष्णांप्रियप्रेसणकाम्ययामरान्॥वरददुम्ल
सुपतिविद्विजेकृष्णारविलेद्वाद्यितिमोदमापसा॥१०॥संपूज्यगर्गदिमुनीन्धनादिभिःमप्रचकृष्णपति
मात्मनाःप्रियम्॥शुत्वार्षवर्तेजंगुर्हीम्बतित्वांवासुदेवोगिरिजाग्नेहदुतम्॥११॥तदेवनिद्रान्तमव
ष्टमिष्मजाकिंचिप्रसन्नापसिद्धृष्टमाहसत्ता॥स्वप्रमिनेजालिंप्रतिरुक्मिणीवन्नःशुत्वासरवीमाहकर्जगाह

ताम् ॥१२॥ उनाकादावागनाव्य तदन्निश्चाते चिंतानकामविकथं चिदुवं ॥ भातुर्हगदुष्टदमं विधायेह
 रिष्यति त्वां हरेव भैष्मि ॥१३॥ सुत्वातदाकादावचोरहस्तिप्रसन्न चित्तासमप्त्वा द्विदशजा ॥ यथामृतेषा
 यस्मुमुषुराकुलेजरात्यद्यंसमें द्रियप्रियम् ॥१४॥ ततोजगौ कृष्णपदाज्वदशनोत्सकामव्रेमतुलागै
 सुविमणी ॥ कृष्णादया सिंभुमसुप्रदं प्रियेपतिं स्मरंतीहृदिगद्वस्त्रा ॥१५॥ उलकान्वलोक्तन्नासुकं जमुखं सु
 नीरहसुदरंतितावरं जलजाक्षमं बुजनाममञ्चकरांप्रिकम् ॥ उरुणाधरोष्टमुदानादामन्तस्करणकचेह
 हिपुरुषार्थसिंधुमहंकदाद्यवलोक्येकरुणानिधिम् ॥१६॥ उवितः कवाधुसुतोदितेस्तनयान्त्सिंहपु
 धताप्रलयाम्बसत्यवतोदुतं ज्ञयहृपिणा कनकाचलम् (यनेधृतः कमेदेवदकरस्तपिणाकनकाचलः) म
 यनेधृतः कमेठनवृकरमृतिना स्थितिरुधताजनकामजादावक्रतः रघुनाथस्तपधेरणेवे ॥१७॥ नरकार्ति
 कामुकमृपिणाः स्थितामृद्गद्वरस्तपिणा बहुवामनाकृतिनावितो सुरसंगतावीरात्मना ॥ हलधारेणाव
 सुधावितान्वपेष्टेत्यविनादानान्निदिवेवावितो जिनस्तपिणादमितः कलिः कलस्तपिणा ॥१८॥ दुपदात्मजा
 कुरुतोविताहोरस्तपिणाम्भपतोकारे ॥ व्रजबालिकामणिवृडतोव्रजबालिकामयपुत्रतः ॥ पितरेचकंसीर
 यामहामयतोवितोरिपवाहताः सहिदीनवं धुरजेत्रावंदितयादिहावनुमोप्रभुः ॥१९॥ विधिस्तपिणासक
 लं जस्तात्स्तजतीदमात्मनिचात्मना शिवस्तपिणाहरति स्वयं जलत्रा यिस्तपधेराचति ॥ विगुणं मृगीं परि-

नर्तयन्ततं प्रभाविहरत्यकं सहिवासु देवं भेदशापूजित पादिहावतु मांहरि ॥२०॥ वसु देवनन्दने रोहदवीनम तु
ताद्यहरप्रभो वनि ताहमात्मसंहोदे रणकरी वनक्र वे रणवै ॥ पति तास्मिन् रवज लांबुधो निजदासि के तिविचार्य
मांसह साध्वरा ब्रक्त्रणगाकुलनाथ दीनदयानिधि ॥२१॥ निजभक्तवत्सलयाद्वेत्रावारण्यपालदयानि धेमगव
त्विलोकमनोहरा सिविलनाथ देत्यनिसूदन ॥ परमप्रभो दसमुद्रकृष्णहृषीकनाथ परात्परनिजदासि कांभवमां
मुकुदमहाद्यसिधुनिमज्जतीम् ॥२३॥ इति कृष्णपादसरोजमात्मस्तदावरं व्यजगै पदाहृदयागतात्मपते हरिपरि
रभणप्रभदपूता ॥ तस्मभृतदासवलितास्वरपुलके युतासिस्तवज्जलानिधिमाप्यनिधनद्विदर्भमुतातदभु
मिवताधिकम् ॥२४॥ तत्रैव कर्त्तिद्विजवर्यमागतं विलोक्य सोथायननाम प्रोलिना ॥ अपावृतद्वारमिवेष्टकर्म
णः सिष्ठेस्तमानर्चरहः स्थितासती ॥२५॥ तु स्वाविप्रविनितास्थिताग्रतः सदासनस्यं ज्वलनं येष्यद्विदम् ॥ तस्मु
रुः कृष्णपदाउवदोजगद्विधितेव समीतु तोर्विलेः ॥२६॥ वंदतिलोकमुवनेष्वराः सेदापतिष्ठते यं श्वशिवा
जाविष्णवः ॥ विप्रोत्तमात्मस्तदोभवद्विधान्तमात्महं प्रेष्टसमीहयानिजाम् ॥२७॥ कृपालनाविभस्तजाद्विजोन्तम
लंदवितोनाविकल्प्य आर्णवे ॥ ममकृतायाः कथमन्यथा भवत्वदवीनं दुःखहरसुखप्रदम् ॥२८॥ सुतोद्विजोन्तो
विकल्पमिरीद्यमेष्टमीमुवावैदमहारवस्तुते ॥ कस्मादव्यथात्तीत्यरिवतं प्रेष्टत्वं वृद्य हंलासु एवतां करोमि
॥२९॥ मुलेष्टिवाम्यं हिरसाप्रणम्यत त्रिभीम्यनेवाच सहादरे कृतम् ॥ खदस्यहेतुनिजनाथमनन्दातो विरहं

श्वर्णनोवदारकम् ॥३०॥ सोत्कास्त्रिलक्ष्यतं मत्रेष मात्रनः कृष्णात्तवुष्टिं प्रणिपत्य मौलिना ॥ असासहात्पुरुष
 र्वीहृदातुरात्येगिनं विप्रमुखाचरसांजिः ॥३१॥ विज्ञसिमकांश्चणुविप्रतेपदनमाभ्यहंद्वारवतीं व्रजाश्चित्म
 ॥ कृतं मर्दीयवस्तुक्षेनन्दनश्चोववदि वासमेयतमानय ॥३२॥ दात्यामितेहं वद्विष्णो अभ्याकृष्णनमयोगमि
 हायकार्या ॥ दुर्वार्णवाद्वद्वरमानलानुजं पारं प्रदद्यैचस्ते मुखप्रदम् ॥३३॥ मुत्येवं मांदीनदयलुरीधरः स
 मेत्यागत्वपितुः पुरममः ॥ हस्तं गृहीत्वा च पुरं विष्णुतिवेलनदुष्टेष्वद्विधाय सः ॥३४॥ आश्रुतमैषाः
 वचनं द्विजोत्तमः संप्राप्य हृषीसमुवाच रुक्मिणीम् ॥ पत्रं लिखित्वा शुक्रेरममार्पयपास्याभ्यहं द्वारवतीं समीक्षत
 ॥३५॥ त्वं मेस्वसाहं तव वै सहादेशाधमेयतस्मादहमानयेत्वा पतिं विवाहावसरेव सत्वया विनानकाय विवाप
 यं करोमिते ॥३६॥ ततस्तु मैषां द्विजवयीवाक्यता विष्ण्वासमागत्य लिलेव वित्रिकाम् ॥ स्वस्वामिनोद्वारव
 तीभ्यरस्य हृत्संकरणं उत्तिवाति द्वार्तिः ॥३७॥ पञ्चसमागिरव्यद्वग्न्युतिक्तं संमेत्यनामाकिंतमाविधाय ॥ मै
 षीदौ विप्रकेरथवाच मुवाच तं गहृदवाजलाक्षी ॥३८॥ विवाहघस्त्रान्तमहं तु हारमालोकपिष्णाभ्ययनं
 द्विजेन्द्र ॥ तस्मिन्नद्रस्य गपदिकृष्णमीदां समुत्सजिष्णामितदेव चोस्त्रन ॥३९॥ तयतिकृत्वाखवरः स्ववालस
 वधाकटिं वद्वतरोपिमूर्खनि ॥ निधाय पत्रीं हृदिकृष्णमीश्वरं सुवोत्तमो मूर्खदलवीर्यवत्तमः ॥४०॥ कुर्वन्ति यकृ
 ष्णजनस्य कामितं भवन्ति ते सर्वसम्मृद्भूमयः ॥ कृष्णप्रियाणां किमुतस्य किं पुनः कुनी ग्रियं नाकतनुचि

त्तवृत्तिमिः॥४६॥ यस्याभिधानं दृष्टिकृतकामनिश्रेयसामास्यदेमाहुवेदः॥ संसारदुरवप्त्रमजेऽन्तेष्वेषम्
किप्रदेपापहृजनानाम्॥४७॥ तस्यप्रियायाः प्रियमिछुरादराततोजगामात्मानमस्तुतस्तस्या॥ ददास्म
रन्कृष्णापदारविंदकं सवीर्णविंदपरमप्रमोदतः॥४८॥ समीरवेगोतिवर्णीद्विजोत्तमोद्राग्नारिकामागमिसो
गृहीतवान्॥ यदातदोदेववरेसमवित्तावभूवमोत्येनमिसादिविस्थितेः॥४९॥ मोगमिवत्सांकपिलांद्विजो
त्तमान्सीमतिनीः पुत्रमुताः दधीनिच॥ सवारिकुंभानशीवमंविकांगणाधियंसमीक्षन्सकुनंप्रमोदतः॥
इतिश्रीमद्भावित्तिकान्हजीभद्रामजबालमुकुंभद्विरवितेस्तमिणीमंगलारव्येकाव्येषष्टः सर्गः॥५०॥ तोद्वा
रिकांद्रागगमद्विजाग्रः समुद्रस्वातामणिहेमसालाम्॥ शोभालयांपद्मनिभामृजेऽन्तेष्वादिष्टंगैरामितः सु
तासः॥५१॥ यदृतमस्येतगरुभ्निकेतनाम्भज्यायतीकृष्णारविप्रकादिताम्॥ विमुक्तकिंजल्कवशीकृतेऽन्तेष्वाद्रसा
द्विश्यागीद्रमधुव्रतैव्रताम्॥५२॥ दोकुद्धसौंगधिकहृष्टेकन्दीवरोत्पलाज्वावृतमुवनाभिः॥ तंशिगिनीभिर्भिर्भ
णिवालुकाभिहेसालिचक्रावृहरवाभिराद्याम्॥५३॥ वापीभिरच्छामृतजीवनाभिः प्रवालकूलैः समलंकृ
ताभिः पद्मेः सुरात्मेः सुसिताभिर्भिः सापानकेः स्वर्णहीरनमणिनाम्॥५४॥ हर्म्यैः सुवर्णकलद्वेभाणिभित्तिभिश्च
वालसमाभिरभितोरुचिरासमृध्या॥ पूर्णोरिशाश्रवकीर्संकुलराजमणितोद्वारिकानिश्चिलज्ञायचयेक
लभ्याम्॥५५॥ नित्यासवांकनलदडवरध्यंजाभिः सेवारितातपस्तिं भुवनोत्तरावै॥ दिव्यावलापुरमरल

युताद्विवरक्षजमामिः संवासितं नृपाद्य वोयी विभक्तपदं वों इरणान् लोके ॥६॥ उच्चर्यतो द्विजवदः सद्
 दर्शदिव्यां कैवल्यमूलिमिनकृष्णपूरीं प्रमोदात् ॥ सापत्यमात्मजनुषेद्यमिमान्यमानोद्वारस्थित् ॥ अममसो
 सकलविद्वान् ॥ ७॥ श्रीद्वारिकदोक्षणकाम्यायुतोजगामकृष्णवनिकेतनाजिरम् ॥ तुर्णं द्विजाग्न्यः सुभपवि
 काघरमुपृष्ठन्यदूनकृष्णरतान्महादरात् ॥ ८॥ द्वारं सेत्यसदसः सुवाचविप्रः पालान्तुरुं दिनपुरादहमाग
 तास्मि ॥ कृष्णायैवदयत मां शिवेनामविप्रांशुत्वावच्यायितिभरंयपुरीघरते ॥ ९॥ शनैः रत्नकुञ्जुः शिवना
 मविप्रप्राप्तः कृपालोतबदनीनाय ॥ श्रुत्वेतिवाक्यं हरिराहतान्वै समानयध्वंतमिहाशुद्वताः ॥ १०॥ श्रुत्वासु
 कुंदस्यसुमांगिरं तेद्वास्थाः शिवं विप्रवरं समूलुः ॥ जागच्छोविप्रग्नेहरमेशां पश्यादनेत्रेसफलेकुरुत्वम्
 ॥ ११॥ वेगद्वेरमेवनमेविशनद्विजाग्न्याश्वेत्रापितस्तनुरिवामवादात्मनायप्र ॥ आनन्दसिंधुमस्तिलेशामेशा
 पश्यमाधिष्ठानविलोक्यवसुदेवसुतं प्रमोदात् ॥ १२॥ सच्चिद्वन्द्वन्द्वन्द्वनाकृतिं मात्मस्तुहसेमाइनं कनकवास
 ममच्युतं तम् ॥ सद्रलहाटकमयासनमुद्दरस्मिस्थेरावतीकृतद्वन्द्वनाभमपद्यदरात् ॥ १३॥ लोकोत्तर्युवरे
 न्ममुपेपविष्टः संराजमानममरन्दसभात्तमायाम् ॥ कृष्णस्वकीयसदसीन्दुमिवोदुजिः यसंस्तुयमानमजदर्श
 धनेत्राशक्तेः ॥ १४॥ वीरीत्रावायुयमवन्हिभिरादेरणदूरस्थितैर्विकरेवलोक्यमानम् ॥ हस्यस्तपतिर्य
 संकुलत्वरं तेपश्यनहरिं द्विजवरोनयेत्तसिमापा ॥ १५॥ लोकेश्वरादप्राययतो विहाय कृष्णान्तस्तिका

प्रविमोहनागः ॥५७॥ भैष्म्याग्र्यबुध्येति सुयुक्तमेवमपाभ्येनविलोकितो यम् ॥ कथं न चैनं वृणुते विद्
भीजाद्गोभालयं यस्य समस्तमेगम् ॥ दृष्टिणगोपस्त्रिगणोपिहर्षसंधारं त्यन्यजनः पुनः किम् ॥ ५८॥ विचारयत
मनसातिमोदतः स्ववज्जलं श्वेदयुतांगकद्विजम् ॥ मुहुश्च सनां बहुदुरतः अमात्समागतं तत्र निरीद्यकृ
ष्णरात् ॥ ५९॥ उत्थाय तृष्णमस्त्रिलोक्यदुभिर्मुरारिमुर्द्विजवरन्वयम्भृद्विष्टः ॥ सेवेऽथ त्वं करलम
यं सनाग्न्यप्रम्भास्वदेवतमिवारिविलोकनायः ॥ ६०॥ सिंहासनस्थितबुधोत्तमपादसुगमं प्रस्नात्यरीत
लजलेन सप्रवयित्तम् ॥ कपृस्वंदनसुंगधसुमात्यवस्त्रैविभ्रिन्मुदानदवेजनवारि मोहोत्तौ ॥ ६१॥ जमोज
यं तद्विजवर्यमन्नेऽन्येष्वभ्योजयेवहुलेज्यवोष्यः ॥ दिव्येसुहृदयेर्संधुर्महादरात्संबीजयं श्वामरवायुमिः सः
॥ ६२॥ विश्रान्तमेवं द्विजवर्यमादरात्यप्रछकृष्णोभगवन्तु नेफलम् ॥ सर्वमियाप्राप्तमहोत्वप्रभासेदद्विना
तीर्थमिभूद्वहमम् ॥ ६३॥ यद्यय्यागमनं तव द्विजवरानं दयलोकस्यवैष्टेयापिपद्यमित्रजलधिं तीर्थग
तस्तद्वद् ॥ विस्त्रेयस्तिनृपाद्वियस्यविषेयसंपात्यमानाः प्रजाः ह्यमेयानिसमश्रियोत्तिनृपतिनृविष्य
योताष्वकृता ॥ ६४॥ कश्चित्तद्विजवर्यतु एव मनसोवर्ततिकृष्णनधमेविद्ध्वसुंभतोयदिष्वेष्वत्कन्तु एव
सदा ॥ धमान्त्वानहृदहीमानस्य तदाविप्रोभ्येवं संबंधितो लोकस्यारिविलकामधुकददतितेभमिष्वतस्यापि
तम् ॥ ६५॥ सेतोष्ट्रादहितः दाचीपतिरपि कृष्टः सदावत्तेतुष्ट्राकिंचनकोपतापरहितः दोतेसदाविज्ञ

रः ॥ विप्रान्नहृतं सुहृत मानहि निरुद्धकारान्तरा न्तान्तरं साधनात्मपदावितुष्ट मनसो वर्न्दः सकृन्मोहिना ॥२५
 ॥ कश्चित्कुबालं द्विजाग्न्यन्वप्ते यस्यः प्रजाः पालितादेवाद्वांनिवसंति वेसन्वपतिः प्रेयान्समातोयतः ॥
 तीर्त्तदुग्धाभ्यं हागतोपदिहयासंविद्युयं पदावृहितं करवामविप्रसकलं कार्यं तवाद्वांसयम् ॥२५॥ सेष्ट
 एष परमेष्टिनाभंगवतालीलातरेणसः संवित्तमवेणियद्विजवरोभीष्मात्मजायाः तु भम् ॥ कृष्णायाथनि
 वेदवद्वलसियादतालिरित्वात्याप्रेमां व्युक्तिपत्रिकां प्रियकारिसुन्मुच्यमुदांवरः ॥२६॥ दृष्टवप्रियपत्रि
 कां प्रियतमां द्यावपि णीं स्वात्मनः प्रेमाव्यिन्दुनिसित्तवर्णसुविरांतावितुं नात्राकृत ॥ कृष्णो अद्विजवर्यमाह
 भगवन्त्वं आवयमां शुभां पत्नीचित्तहरीं मस्तवलतगीः प्रेमाभ्युक्तं गोहरि: ॥२७॥ कृष्णाद्याआवयतिद्विजा
 त्तमो ॥ भैष्म्याश्रियांलिरितां सुपत्रिकां मात्कपिणीरिष्मिवाति मादरं कृष्णं कृपासिंधुमजायेदेवतम् ॥२८
 ॥ इति श्रीमद्राविडकान्हजीमहात्मजबालमुकुन्दभट्टविरचितेस्त्रिमिणीमंगलकाव्यसम्पादितः ॥२८॥
 स्त्रिमिणीमंगलगुणगणेण गुण्यसिध्यव्रतेषु व्रतेषु नानकबरुण धनाध्यहो मुख्यः सुरोः ॥ ध्येयपुष्पीयति
 यस्त्रिमिणीमंगलगुणगणेण गुण्यसिध्यव्रतेषु व्रतेषु नानकबरुण धनाध्यहो मुख्यः सुरोः ॥ नित्यानन्दघनेसदासु
 षु परकृपालपुकृष्णाषु लक्ष्म्यारुष्मिण्यामतनुवचनमतोऽमिः प्रणामाः जवन्तु ॥१॥ नित्यानन्दघनेसदासु
 खानेद्योऽस्त्रिमिणीमंगलगुणगणेण गुण्यसिध्यव्रतेषु व्रतेषु नानकं पिन्नदा ॥ अस्माकं तु भावेष्यतीवाकु
 रालं द्रक्ष्यामयर्हप्रमोत्सादज्जतलं महासुखनिधिमसारतापापहम् ॥२॥ शुत्वात्तु भुवनेकसुदर्शणान्ति

विश्यसंस्तुष्टवतांस्यान्तंकणीविलेनन्वानुहरतःसंसारतापेप्रज्ञेष्टाशुधांसूनिवसूर्यजंगुणनिधेतापत्रैव्यक्ति
लंस्तुकार्हीविश्वातोश्चाहृत्वपिमेमज्ञोगांगतायथा॥३॥रूपेऽम्भाडस्तीनेब्रह्मतंदृश्यांसुखकरंसवर्यिताशंतुम्
दृष्टागम्भृगपदिणेपिपुलकंसंधारयन्त्यगते॥शुत्वामद्वद्यंसदात्वयिविश्वात्यव्योयथास्यधुनीकार्हीकुलजां
विदाकसुपमाधिष्ठात्मभूमाहन्॥४॥काकन्यापुरुषपद्मीलगुणधीशुक्ताकुरीनावयोविद्यास्तपुरुषार्थधामगु
णशीर्षास्तुत्यंपतिम्॥कालेत्वानवृणीतभोष्यदुपतेकृष्णार्थविधोनरश्रवप्रणिमेनोभिरामनयनानन्दसु
नायप्रज्ञो॥५॥तस्मात्वंतुपतिर्वृत्तस्वलुमयास्यात्मपितिश्यसुतेजायांस्यविधीहिमामिहसमागत्यतिरित्वीम्भर
॥सात्यद्वागमेत्तमिमर्दीतुहरेवेदःसमागत्यमाप्न्यास्यस्यवलिंस्तगालवदसौप्रज्ञामताह्वारिहन्॥६॥पैतेष्टत्र
तदानतीर्थगुरुविप्राचार्चर्नाद्यरलंकृमीश्चाभगवात्यरोयदिमयासेराधितोनित्यशः॥तद्युगित्यगताप्र
जाममकरंगृष्णानुकृष्णःपतिनैवान्यक्षितिपाःस्पृशांतुशिशुपात्ताद्याःसुधांक्रोउबत्॥७॥स्वाम्भावित्युपया
मेकत्वमजिता॒ज्ञातोस्विलेराजिभिरवागत्यविदर्भकान्परेवृतोरामादिभिर्यदिवैः॥निमित्यप्रसेनशात्व
दमद्याधापत्यवाहिद्रयसेन्वयोद्वहराद्यसेनविधिनामांवीर्यशुत्काविभ्नो॥८॥त्यामन्तःपुरवतिनीकश्चमहवधू
नहत्योद्वहवेदवेदप्रवदाम्युपायमुपजोमात्पूर्वव्यस्तेस्तिवै॥यात्राणाकुडैवतस्यमहतीयस्यांवधर्नूतनास्या
नीयाद्वहिरविकाग्टमुपागछतदामाहर॥९॥यत्पादाज्वरजाभिरात्मजामष्टष्वंशायसत्पुहमःस्तानंवां

उत्तिपावतीपतिैवस्वाम्ना । कुञ्चीत्मदम्॥ यद्युज्वालाभवत्प्रसादमधुनानप्रामुखांतस्त्वध्यानेत्
 मुहुरत्सज्जयम्भवंजन्मपिैस्याच्छेतः॥ १०॥ तिमिकूमीवराहधृष्टिनृसिंहवाप्रनजाप्रदध्वरसुत्तमस्त्वहसं
 कायवताकेषुकदाव्युद्दिविच्युता॥ तवदासिकाद्युनर्षिष्ठिपतितास्मिदुर्बद्वानलेयदुनाशजीवयमां
 कृपामृतदृष्टिवृष्टितेरणमाम्॥ ११॥ अलकावलीवृतमंवुजाक्षमुदारनाद्वामनोहरंसुषुमालयंमुखचन्द्रमानि
 रतावेदलोकयितुंसरवे॥ पदवींसदातवलोकयेकरुणानिधेयग्नेहस्यितास्मिविवाहकार्यविधाविभेदमपुष्पि
 ताजनकादयः॥ १२॥ तवसुंदरास्यदिदक्षयादष्टितस्णानितरांप्रभाववनामृतश्वेष्टस्याविकरास्यहनिश
 मुव्यतः॥ हरणीवकोकगणैर्वितासुहरःकुबंधुगणेःसदानिजदासिकेतिविचार्यमोहरकेशरीवमुकुन्दमो॥ १३॥
 प्रथमंसददीनमादिपुरपेदहिमेकरुणानिधेविरहनलंसमयाद्वामांहिततोहराद्रिसुतालयेऽदमयासुगान्
 शिरुपालशात्वज्जरासुतादिनपान्त्रमृगराजवनमृगधृतकान्नगरीयदर्नयेदासिकाम्॥ १४॥ यदुनाय
 दीनद्यानिधेसुपतेसुख्यातीमेघासिचन्द्रमारलोकिकस्यमहोस्यहनुवकोरिकाभुवनामुजीवनदेस्यहम्॥
 शिरुचातकीतवितानिदामृगयभवन्तमहनिशंसठिलंसवानदाफरीत्वयावियुताधेरहमस्त्वयम्॥
 १५॥ वकसंवतांसुरसिंययासुपतेवमांकरुणानिधेशिरुधान्यवप्रभिवांवुडीनमहंमृपरोहितात्वयामा
 श्वास्त्रखेगेष्ववलोकतेजननीयथासुधयातुरःशिरिवत्सकोटदामकद्वगलोतयामृगयपतिम्॥ १६॥

अहंतरं वियाहे खयासमंसदासच्चाथुनाद्वितीरिवतारणायपालनायदै ग्रस्मागवित्तिनिर्संस्तानं यदोः क
लस्यसंस्मुद्रेत्याजनि कृतासमायतो विदर्भीशान्तये ॥१७॥ सदोदरस्तु मांविक्षेयवाग्रेधो निपातयत्पतेरम
हिं ग्रकुलेत्वारस्तरस्तमज्जमज्जतीम् । गिंजं यथा कुनक्तेत्यथानेत्वपालतज्जरेत्वां भवेद्विभक्तवत्सलाति
हनुरकुपान्तिध ॥१८॥ यदुनाथकिं द्वयिकं छिरेव निविलङ्केष्ववलात्यथीउवैलेनेषु वनिकणोयथानकरो
तिमिन्नविभासताम् । अवभृत्यवत्सलमांव्रजेशाद्यानेभानरुदीशोत्वरणारविन्दनिषेवणोत्सुकमानसीं नि
जद्वासिकाम् ॥१९॥ इत्येतयद्वद्वयुष्यतरसंदेशामयोक्तादृतमस्मिन्यत्करणीयमात्मनिविष्टुयाष्वेव
तच्छ्रीमताग्रद्विजोनक्रियतामितिद्वजग्गेराश्रीभीमजीयाहारः संदेशांतुनिवास्यतस्तदणमसौख्यानेनेष्वी
ययो ॥२०॥ विप्रस्य द्वयुवतो विदर्भीदुहितुः संदेशकानश्रीपाणीः स्मृत्यै कोवर्तां प्रियां खचरणेदीनानुकंपी
तदा ॥ सुचर्लोचनतो जलं पुरुषकितांगः स्तन्यवाद्वारवतीं स्थितो यदुपतिः सौप्राणेययो
कुंडिनम् ॥२१॥ संदेशांद्विजतो विदर्भीदुहितुः श्रुत्याकराज्ञेन तद्वापाणि मुवाचतं द्विजवरं कृष्णोदयालुस
न् ॥ रुक्मिण्याहृदयोयथामपि सदावन्तेतत्स्यांतथामस्त्रितं जगवन्नहं तु नलेनिद्रांहस्यापामपि ॥२२॥ पूर्वस्त्री
छव्यपः स्वधं वरमसौचक्रेत्वपुन्या पतिं मामुद्दिश्यतदाविदर्भनिगरेशात्यंश्वजरासंधः हृदयः ॥ वैद्याया
शातशा ॥ ग्रन्थनक्षितिभृतः कामद्वारयोकुलोस्तपामुद्दुचकारस्त्वं तिमलं रुक्मीवलीमै च्यतः ॥२३॥ पत्न्य

त्वोपगतस्तजामनगरं ब्रह्मेऽशक्तादिभिः स्वस्यैव वरैर्विभिः दितिगते: सेस्त्र्य मानस्यमेः ॥ स्वर्णसत्रसु
 चामरव्यजनकादिभैरयेराजताहृष्टधर्यमनादरं सकृतवान्मूर्कमीर्षयाऽसहन् ॥ २४ ॥ ज्ञात्वान्यनुरागस
 क्तहृदयां स्वीयां स्वसारं तदासंभौकसिद्धात्वैव भगवेऽशेषायैर्विभैर्धधीष ॥ रुक्म्यद्वारुममन्यतस्वसज्जा
 याम द्वियामां द्विषन्दूरोक्त्यरुद्गत्यवं वरमसोकृदां स्वपित्रोर्ददन् ॥ २५ ॥ वेदाहं विनिवारितापरिणयोमद्व
 षतास्त्रुक्मणातोभूपापसदान्तरासुतमुखावानुन्मयसंख्येहगत् ॥ ऊनेष्याम्यनवश्विप्रदेवतितां मत्परा
 मध्यसाग्रहत्रित्तिमिव विप्रवर्यवचनं सत्यं मयोक्तं तव ॥ २५ ॥ कृष्णोविप्रवरं स्वैरेवत मिवश्रीद्वारवत्यां समा
 स्वस्यावासमयदात्मनः प्रियतमांहतुं विद्जन्मिजाम् ॥ गंतुतेन सहेबभीष्मनगरं प्रथयाणिभ्रह्मतारां सोव्य
 नदद्विजोत्तमचरद्वाराबतीदां प्रतिः ॥ २६ ॥ विज्ञायाश्विवाहमांद्विजवराद्वैष्याः हरिः सूतमाहृष्यमाहसुगुत्स
 मवमवतासंयुज्यतां मेरथः ॥ उत्याश्वनिजेश्वरस्यवचनं द्राकदारुकः स्वदनेसंयोज्याध्यवैरेष्यतुमिति
 लंतूणियोश्रीपतिः ॥ २७ ॥ युक्तं सेन्यवलाकामेष्यपुष्पसुमनः सुग्रीवकार्येमनिवैरेष्यतुमिति
 रागः उयामककेष्यम् ॥ दिव्यं दिव्यसुवर्णरत्नजटितं दिव्यायुधान्यं समानीयप्रांजितिरथताभगवतस्तस्या
 रहोदारुकः ॥ २८ ॥ ऊरुद्याप्तरथं स्वयं द्विजवरं द्युरोप्यवातावृगैरश्वैभ्रमिसुतासुहर्दरवानाकृष्णोविद
 भ्रान्तहरीः ॥ उगानतदिसपयेकयागमदसोविज्ञापुर्वेवाध्यमत्त्वेवाप्तिरितीद्वाऽषविग्येषिष्यम

नान्यशा॥३॥तिश्रीमद्भावित्कान्हुजीमद्भात्मजबालमुकुन्दमहविरचितेस्तिमणीमगंत्वार्थ्येकाव्येष्मःस
गः॥४॥पुत्रस्तेहरुकमागतोथन्पतिनीष्मोज्ज्ञांस्वांसुतांहुदिग्देवविचेष्टेर्यदुपतौसक्तांविजानन्नापे
॥दास्यंश्चेदेसुतायतांश्रुतिमिवांवस्थायबेबहिकंकमिकारयदारणेनसकलेष्ट्वैःसुतप्रीतये॥५॥गं
प्रादेवर्बुसित्कमागीविदिरवाराजाष्वपण्यस्थलेसमस्तगुरुधृषितेदेवस्थितंवित्रष्वजातोरणे॥६॥द्विद्वा
रिष्टस्यरुकमकलंत्रोर्भाष्मिराभृषितंजातेकुंटिनपत्तन्सुरपतिस्थानीयवस्थात्स्वेम्॥र्वीपुसैऽग्निविग्रहः
कनकवस्थाभृषितंगंधस्तमात्याभृषणवद्विरिष्टनगरीजुष्टाविद्भेशितुः॥गीवणीमरावजीवपुरुहृतस्यसं
पृणारियस्त्वयेवेःपदगेश्चरत्नकनेकेवस्तोमिराभृषितेः॥७॥गीवणीन्स्वपिहन्समव्याविधिवद्रजाविद
त्र्याधियाविप्रान्वदविदोन्नेकेवर्बुविद्यैःसंभाजपित्वादरम्॥स्वोकन्यांप्रतिमगंलंबविधिमासेवान्वयामासतै
मंविज्ञेश्विद्वातयेस्त्विणाग्निंस्वाजुहावद्विज्ञेः॥८॥उशर्ववित्युरोधास्तुष्मोभीमाहृतदामुदा॥प्रेम्भावात्स्य
पूर्णंगोग्टहेमध्यस्थितांशुभाम्॥९॥ध्यायतीकृष्णचन्दस्यपदाज्वदुरितापहम्॥प्रेम्भाश्वपूर्णनेत्राज्वांकमलंकृ
ष्णवहुभास्त्र॥१०॥तेलस्यर्त्कुरुष्वाधस्वांगोन्मीद्यकारय॥यारुपंसुतेभ्रौष्मिगणेशा दींश्यपूजया॥११॥सुतपु
रोधसावाक्यंकृष्णप्रियतमायदा॥नकिंचिदाहुःर्वार्तातदामाताहतंसुताम्॥१२॥प्राणद्यतेलंस्त्रिएवि
कारयप्रियालौसिद्धार्थस्त्रिएपुंकके॥उद्वर्तनंनापितकव्ययोज्ञके:स्त्रात्वातयापृजविष्णवनाजाकम्॥१३॥कृ

१५
१६

ष्णारतांत्रानुवाऽन्नोमिजीनिन्नन्नाद्यपिहन्सरुकमी॥ अनर्थकारिहृष्टेकरोति विवाहमेतत्तवत्समस्त
॥१७॥ राजामहान्येदमधाष्ठनन्दतोजलेश्वायाक्रांतकविज्ञनाथजित्॥ तस्मैप्रदास्यत्यनुजांमहावलीभ्रातातव
त्वारुष्टोतिमंदधीः॥१८॥ सुतेप्रसन्नामातृजीवनेदेवेनयद्वैविहितंतेवसत्॥ नेवान्यथादैवकृतंमविष्टती॥
त्यंखंविचार्यविकस्त्वर्कर्मकम्॥१९॥ धिप्राणिवीर्यमुत्योविश्वेवंलंबलंसम्बुद्धनयेविदोवरा॥ दैवाद्विस
वंभवतीहृष्टिनानेवान्यथाकर्तुमसोहमेविधिम्॥२०॥ श्रुतेतिमातुर्वचनंसुदुःखिताजाताथसावान्मु
वाचमात्तरम्॥ उवाणतीव्रेणस्युतास्मिमेमनः संलीयतेधारयितुंद्रावयते॥२१॥ सकंपत्रीतज्जरतापतो
निश्चार्दिनब्रग्नमेपरितप्यतेतनुः॥ अतोनश्चक्येगदितुंसुरेवेनत्स्नानादिकेकर्तुमिहुंकुतःप्रसो॥२२॥ तदां
कमध्येविनिधायस्त्विभिणीसुतस्तेदेहांश्रवदम्बुलेचनाम्॥ उद्विग्नयित्तांदकसेवतांमृगीमिवावदत्साज
नविष्टयान्विता॥२३॥ हृतातुरामेदहितामवक्यंचैद्यावद्येनोपयमस्यवर्त्तया॥ हेतुनजानेयकरोमिक्षि
व्ययोषधींयथाज्ञोवतिजीवनप्रदा॥२४॥ सुतेप्रस्त्रिपृष्ठेवेष्टमातरंमांद्रूहिदुःखस्यनिदानमातुरो॥ प्रस
लवित्तमवज्ञोवयप्रसंदृष्टाव्यथांतेविकलास्मिजीवते॥२५॥ यस्यावेवाहेननुसाप्रसन्नहृष्टेवेक
शेत्यंव्ययितासिसुकिमिणि॥ सुतेवैदैतजननीचजीवयेत्युत्कासुतांसाव्यथयातुरामवत्॥२६॥ विस्तु
हितामस्तमुखांज्वरातुरांसंविघ्नेत्रांपरिकंपितस्तनुम्॥ कृष्णोतिनोर्धतिदयानिधेयतेज्ञानैर्वदंतीकविं

पावद्वीपायत् ॥२०॥ ततोपिविन्नाः पितौ सहोदराविलोक्य भौमीं विषम कुरु सप्त ॥ अन्यचेयेनाति
सुहत्युरोध सञ्चकुश्चिकित्सां सुभिषमिभादरात् ॥ २१॥ रुक्मी तुतस्याद्य पिपाणिपीत नं कृत्यं समस्तं प्र
हर्षं गतिपूर्वकम् ॥ अश्वीविद्विग्रहो अन्ननारातां चैद्यायदास्यन् उचितेन कुपश्यवत् ॥ २२॥ चैद्यस्य नाशाय ह
रिपियास्तु न वज्रात तस्य कुपश्यवद्वेत् ॥ दानामिलायोपिचरुक्मणेण तदः कर्तुः पयोदानमिवोर्गस्य तत् ॥ २३॥
दृग्शुपूर्वसनं निर्मितं चरेण तीव्रणं सुतस्विग्रहम् ॥ दुःखाणविरन्पतितां सहोदरामुवाच्य समीकुरुत्य
मात्सनः ॥ २४॥ दुग्धस्य पानं उचितेन नकाय यै कर्तुः सुधादानमहश्य यद्वत् ॥ वैद्यस्य दुःखाय हीरिप्रियेषु दानस्य का
मोपिविद्भजिस्य ॥ २५॥ विवाह कृत्येष्वण जोति भीतां मृगीं मृगोन्द्रादिव यूधिष्ठिराम् ॥ हृदास्मरं तां हरिमात्मना
यं भौमीमयोत्पापश्यदातुरोवा ॥ २५॥ उग्राष्वास्य राजो ननयाप झदरात्तेत्तदिक्सप्तर्मिकार्यद्वत्तात् ॥ २६॥
यदोदेशितुपाठनामसाभौमीतदादुःखतरं गताकुला ॥ २६॥ मत्खामहावृश्चिकघातवत्सनोत्तैलस्पा
सप्तर्मिधोक्षजप्रिया ॥ दृधास्मिहोत्तिमुहुर्बदं सहोपयात छिद्गोकदलीवरुक्मिणी ॥ २७॥ चैद्याकृत्यं वज्र
निषात घोरं श्रोतुं नदोके मृगद्वाहनेत्रा ॥ व्याघ्रधनिवालमृगीव भौमीतोगताकुप्यवपुत्तद्विद्वत् ॥ २८॥ तथा
पिमातां तनयामस्त्रपयत्संस्माप्तिलाहृत्सुभौजलेः ॥ स्वर्वर्णवासोभिरमृत्यकैस्तथासुंगधमात्येष्विभूषण
नमेः ॥ २९॥ मुस्मानां सुहतीं शुभ्राहृतिचो लालं कृतां रुक्मिणीं च उरलं सुवर्णभूषणगत्तालं कारकेयूरेः ॥

नासालंकियं चांगुलीयकरम्भाजिस्युकांयोतुलांकायाद्यरम्भम् ताच्चिदधुस्तकोमुक्तमिगलाम् ॥३०॥
 मुलामुकितकुतलारुणनियोलादद्वजास्यांकोद्यद्वास्कारोत्कृदितंणोष्टमलवालिंलोलमसेयहाणम् ॥
 संनासामरणलंकाटमिलकास्त्राहणपुष्पितंम्भानुश्चात्यनयंविचार्यहृदिसोबालाम्भुधारोदद्वजा ॥३१॥
 दृष्टातेंश्रवदम्भुसित्तिविस्त्रांमाताहकस्मात्सुतेतत्पांभःस्तवतीक्षणाद्वदत्वोद्वाहोत्सवेमंगलं ॥गायतीष्व
 वदामुच्यतेजननोवाचंसमाम्भुत्यतांमैष्मीप्राहमिषेणमेनयनयोरुद्वर्तनांशंगतम् ॥३२॥हक्ष्मीवद्वोराटदुहितुवि
 वाहकमंकरोतपित्रमराचनादिः ॥ संभाजपामाससुम्भस्यज्ञोज्येविप्रोत्प्रानादर्तोनिमंत्या ॥३३॥नवीनवासाम्भु
 गलेनम्भूमैविभ्रूषितांमंत्रजलाम्भिषकतष्ट ॥ सिन्कामुसूत्रैःकृतमंगलांसुतांमुदित्यकमन्वित्सान्वकारेण
 ता ॥३४॥ सामभजुमंत्रगणोद्विजोन्मामैष्यामुरक्षांविदधुविधानतः ॥ अथर्वविद्विप्रबोहुताशैन्जुहव
 विप्रेग्रहित्वान्त्येसदा ॥३५॥ हिरण्यरुष्यांतुकरलमुरव्यानित्तलान्मुकुष्णानुगुडमिषितांश्चज्ञान्यलकार
 युताः नरागाराजाविद्यज्ञोव्यतरद्वितेष्यः ॥३६॥ तस्मिन्विवोहुसुहृदः समस्तास्मागमम्भूपतयश्चहृताः ॥
 कृष्णद्विष्णोराज्यमैर्हीयनेवाः स्याकारीताः पाप्तरहक्षिणाते ॥३७॥ सर्वज्ञाः सद्वसनाः सुवेषाः सुवर्णरलामर
 णाज्ञतांगाः ॥ महाप्रमोददुपयामकमन्विकुहिरुक्तिमिषियवांछयोते ॥३८॥ चतुर्विधिंवाद्यमवाद्यन्नराजगु
 रिवियोमंगलमीतिमादरात् ॥ चित्रांधराः रत्नसुवर्णम्भूषणागानप्रवीणाहृदयोत्सवप्रदाः ॥३९॥ औष्मांविनाका

प नदूद्येतज्जरीदः रवीकृदः तुष्कहृदास्यपंकजा ॥ कृष्णात्पेक्ष्टपोधरांसदाकृष्णाचिन्तां विकरांविगार्हे ॥४०॥ सुमुक्षितेगंधसुमात्यपौषितादिभिसुतष्टकिंसुखितांप्रयातिवै ॥ कृष्णस्त्रहाष्वोनिधिभिस्तिभिः स्त्रीचितोनैति सुखेतथाजनः ॥ इतिश्रीद्राष्टुकान्हजीमहात्मजबालमुकुंदमहविरचितेरुक्तिभिः नीमगतारव्ये काव्यनवमः सगः ॥५॥ कृष्णकचित्ताविकलेन्द्रियायामैष्याः सुंगधामरणांतुकानि ॥ सद्गद्यप्रोज्येत्यसरवीवचा तिसुखवाय किंचिन्नवशुभुरत्व ॥६॥ तुः खायजातंसकलं पदार्थसुधादितायाइवभीष्मपुष्याः ॥ कृष्णविनद्वारवतीजामीदांदेहोपिदेहोपिभारायवभूवसासुः ॥७॥ सूचीतोदद्वाचरत्यलमलंकारोपरण्यामिवद्वत्वं वश्चिकपंक्ति वत्सुमनसांमालाग्निकीलायेत ॥ वायुर्दक्षिणदिग्मवेमलमजलेपोठतेलपापेतेरुक्तिभिष्याः स्वजनोरिवत्तनुरेसेन रायेतंविना ॥८॥ रहः स्थिताभीष्मासुताहृदाकुलासंचित्यंत्पागमनंत्रियात्मनः ॥ यथसुतावालमृगीवसाङ्गवीज्ञ जांसरवींकृष्णपदाज्जमानसीम ॥९॥ द्विजवयमिनसचालिदैवविदंपदंप्रणमामितैधनमासमर्वतमाप्रणम्यवृ च्छमद्युपचसाप्तिये ॥ यदुनाथईशविद्धीश्वरोविरहनलंशमयन्करैर्ममजीवनंप्रदद्वकदासगमिष्यतीतिपति होरः ॥१०॥ दमयन्दित्तसनयाचलाष्टुपालव्वात्वजरासुतान्सबलानरवगेष्टस्त्रुजंगगणानचिन्त्यवलद्विष्यः ॥ ममहस्यांत्रामयन्कदासम्मेपेष्यतीष्टर्मनीतिरवेगद्वितज्जवरंमहादरतो त्रपर्षुसरिष्टिव्विष्टे ॥११॥ जलदेय

यासोकेलैदेवंपानयन्दितिरुस्त्येकाखिरहनकुपामयन्कदासुखयत्यहोममानसम्॥सजलानुदासितविग्रह
 श्वपत्यंशुकेबसुदेवज्ञोधगमव्यतीतिवेदद्वितस्यपदावनिज्यजलेपिवे॥७॥यदुनाथकृष्णदयानिधेवजनाशमांशारण
 गतांविरहनलेपतितामवाद्यकरींयासरसीतले॥कमपीहरसकमात्मनोनहितोक्येजगतीतेलेपतिताविद्धीशमु
 खामराश्वभवंतिकालजायोमुखि॥८॥इतिरुक्मिणीवचनंसरनीश्वरणंविद्यायमुदुरिवितामुमुखीतदेवतुदैवविज्ञ
 मकारयद्रहसीष्टदम्॥प्रणतिनिद्यायधनंसमव्यष्टिभासनस्थितमामुतंसमपृच्छदात्मपतिंव्रजेश्वासुतंविरम्भ
 नपात्मजा॥९॥व्रजेश्वानन्दनोपमप्रियःकदागमिव्यतीतिरवेचरजवर्यसंविचार्यसत्वरंवद्॥प्रसन्नहरिजोत्मेयुवान
 श्रीमत्तेष्टण्ययामद्यस्तीवतेपतिःसेमव्यतीष्टुवम्॥१०॥त्यजाघजोकसंततिंचेरणसाकमेवेतपतिसुवत्तेयनेः
 त्रुनेमुसत्यमेवै॥हरिष्वतित्रजेश्वाजोद्रिकन्यकागेहरसाद्विद्वरिजकन्यकांदसंविद्यायवैरिषु॥११॥सुयोपम
 बचलुतस्यरुक्मिणीनिश्चाम्यत्प्रसन्नहस्तणस्थितंद्विजोत्मंखमेहिनाहादरहृदाविद्यायविग्रवर्यमाननाममेह
 लिनेन॥समर्च्यरल्लक्ष्मवस्त्रगेधमोत्यश्वास्यकेरुवाचरेहारज्ञतेवचोरुतश्यमेवहि॥१२॥तत्त्वजगमप्रदिरं
 प्रशास्यतांद्विजष्मिमोविद्वर्जिमाप्रसन्नहृद्वस्त्रवगेहमध्यगा॥जगौसरिवभिरीष्वरपतिव्रजेश्वानन्दनेखमकर्त्तव्य
 मात्मदस्यभृत्यदुर्खवारीणम्॥१३॥परात्परंनिवाजेश्वापन्दितांद्विषयकजंरमात्मायागमन्युतंनिधायमानसावुजे
 ॥समस्तेवदगौत्तिमिःसमीउतंस्वरुद्विरामस्वीसमंगोविंदर्जितंतीपरारमा॥१४॥वसुदेवनन्दनदेवकीसुतकृ

प्रागेकुलनाथेमहशिगोचरत्वमुपेष्यसेवमेहोकदानामयनमुचं॥उदधिंघटेद्ववद्धनुःस्वनतोरिद्विदार
यन्मृगराजवक्तरिमस्तकंकलोहिभिषुकंद्वरे॥१५॥अवलोकयेहमेहोकदागल्लांकरणीरशस्त्रितंवानकांगुकंनव
नीरदाद्वितव्यहंवनमालिनम्॥हिष्मातपत्रमुचामरव्यजैरलंकृतमद्वितामरणैर्युतंनवनेघवद्वपलायुतंविवि
वगमद्॥१६॥मकरश्रवाभरणंकिरीटिनमंबुजच्छनेक्षणंमकलावलीवृतचारुकंजमुखंसमुच्चनसंपतिम्॥सित
कुद्धुमलदंतमत्यरुणाघोषमहोजसंसुकपोलमंबुजहस्तपादमहिन्दभोगमुज्ज्ञजे॥१७॥गजमोक्तिकावलिकंठ
मगदकंकणांगुलिभूषणांद्विविभूषणादिविमृषितंकमलालयंहृदयप्रियं॥अवलोकयेसरिवेगकुलेशसुतंकदेहसमा
गतनिजदासिकावनेहेतुतेनिजवत्सलंयदुनन्दनम्॥१८॥अरिद्वांखपप्रादासिचर्मधनुःवाराव्यकराणंजोनिजभ
क्तदुःखसंमुद्रोपकलेपरःशरणप्रदः॥खरयंकदाद्यवेरोहयिष्यतिमांप्रगृह्यकरेवसात्खकेरणकेद्वारित्सप्तागमलद
मंप्रददन्निष्पौ॥१९॥मुष्मालयंस्मरमेहनांगमनन्तमस्युतमात्मदंनिजमृत्यवत्सलमात्मनाश्चमुदारकीर्तिमजामर
म्॥परमप्रमोदसमुद्रमीशविधीन्द्रद्वोषमुखैःस्तुतंकरुणार्णवंसमवाहिनीतजनाभयप्रदमाभजे॥२०॥अमरदु
मांद्विमेशवेसव्यमजापरंत्रजराजजंवसुधामरासुरणजकाननपावकंखतुलप्रभम्॥सुरविप्रघेनुसमुद्रवहृकर
योदाःकुलवारिजप्रियकारकेस्तुतेविधमृतिमोविनाद्वाकरंभजे॥२१॥गरलाविलस्तनपृतनानिकषात्मजाज
गदामजस्तजाह्नामिजिधासयास्तनमासपर्यवरामृतम्॥समवापयागिसुदूर्लभमुचितांद्युसतांसंपराय

रोनिजभक्तवेषघतोप्यदोषद्वयीश्वरोवतुमामिह ॥२२॥ अरिविलेशमौलिविभृणाग्रविलंठेनेडितपीठकः सुति
मौलिरत्नसमीडिताज्वपदोसमाधिकभूतिराद् ॥ निजभक्तभक्तियुतरित्यधीश्वरञ्जतेस्तिकमिदोममद्विष्टेगच
रतांकदासमियान्महोत्सववारिधिः ॥२३॥ इतिरविमणीकमत्ताजगोदृदेवेनकृच्छापदाणजंपरिष्यगद्वदकहमुदा
सुकलापूतेक्षणवारिजा ॥ पुतिकांचितास्तिवलकामनापीपूरकंहरिहाददंबसुदेवनन्दनचन्द्रवक्त्रसुरवप्रदेशवना
शनम् ॥२४॥ निजनर्मदातियुतारहेग्रहमध्यगायदुपप्रियास्यसोदरैहित्तुः रितास्तिवलहुः रवनादिनभात्मद-
म् ॥ प्रियमीश्वरेस्थरमात्मनात्मनिसंनिधायसुहुमुहुः कमत्ताजगोनिजनाथकृच्छापदाज्वदर्जिनकाम्यया ॥२५॥
इतिश्रीद्रवित्कानहजीभद्रात्मजबालसुहुकुदमद्विरचितेरुक्तिमणीमगंताख्येकाव्येदवामः सर्गः ॥१०॥ अथद्वि-
जायगोथसूतवैदिनः पत्रीसंसादायविरमभूष्टतः ॥ चेदियंचयुः सत्वरमश्वकंजररथावरद्वापरणादिचाद-
रात् ॥१॥ संप्राप्यन्यैदेशापुरंमहाद्वितंगजाघयातैः पदिकैः सुसंकुलम् ॥ लोकाणिषेष्वर्यस्तिंसुरद्विषंव्यला-
कप्रन्तेदमधोषमास्थितम् ॥२॥ सप्तास्थितंपुत्रयुतेसहोदरैरुपापविष्टैः सरुचेदिष्टुष्टतम् ॥ प्रत्यास्यसंप्राप्य
महाद्वापिता त्रुभंद्युष्टेष्ठन्समुतस्यतस्यते ॥३॥ श्रीव्योनृपः सुत्रसमन्वितोद्यसपुत्रमृत्यात्पसहोदरस्याम् ॥
सेष्ठतेनोवचसान्तेष्ठन्यैदेशाप्रदंपरमादेरण ॥४॥ पृष्ठावदित्यकुञ्जालंनपस्यश्रीव्यस्यपुत्रैः महितस्यवि-
प्रा ॥ पत्रीद्वुल्लालिरिवितांचरुक्तिमणाच्यैदापते वाक्यमनोस्मद्युः ॥५॥ तदैविवाहं द्वित्रुपालनामः सुतस्य

दीदुकरूषमोदात् ॥ यारुकिमणीद्वारवतीश्वरायदत्ताविदभेदिन्तेषणराजन् ॥६॥ निर्वच्यस्तमीवलतोविवाहकृष्ण
स्यमेष्याविदुपालनाम् ॥ भिवायदास्यत्यनुजांत्वदीयपुत्रायतीमाशुभृहणराजन् ॥७॥ रथाश्वनागामाणिस्तम
भृषणसुवर्णरोपंसकसादतायुधम् ॥ संप्रौपितंसुकिमनृपेणचादरात्संग्रहतर्णितिलकंविज्ञेकुरु ॥८॥ उत्तरोदयित्वाति
लकंसुतस्यप्रस्थानमधैबकुरूष्वचैद्य ॥ सर्वेस्वसेन्नेनिजिबांधवायैरागच्छैवैदर्भपुरुसुखेन ॥९॥ शुत्वायराजाद्म
द्वाषनामासृतोक्तिमालोक्यचपत्रिकांताम् ॥ विदभरिजेन्द्रसुतस्यहृष्टिंप्राप्यतानाहमहादेरण ॥१०॥ भोसृतभोमा
गधवंदिवर्यधन्योस्यहृष्टस्यस्वत्ररक्षी ॥ ददातितांभीष्मसुतांजनेषुसुदुर्लभांरूपतिरस्कृतारुवाम् ॥११॥
कुप्रेष्वसुतोयंविदुपालनामास्यभनुवेणितिकेदारणात्रः ॥ कुभीष्मराजेन्द्रसुतानिरेकपूर्णन्दुजलजेत्तमाङ्गी ॥
१२॥ तोकोन्नामाभीष्मसुतांन्दुर्लभांपरांस्त्रियदेववरोत्तमोचित्ताम् ॥ निर्देषिदेहांजनभोगिनीजनकोवैनमुद्येत
विलोक्यसुकिमणीम् ॥१३॥ अहैकीरव्यविदुपालनामः पुत्रस्यमोदात्करपीउत्तरै ॥ ददातिरुक्षीखसहाद
रातांभेष्मीपदाग्न्यांविदिवालकाय ॥१४॥ उगत्येष्वद्वारवतीपतिः सविदभरिजस्यसुतोहरतदा ॥ पोत्स्या
मतेनेववर्यसंन्यकासमित्रभृत्यात्सजनाः स्तुकुन्विता ॥१५॥ तस्माद्वयंकुंडितमात्मबांधैवैर्यस्यामहृशा
क्तगजाश्वपतिभिः ॥ समर्थयनेः ससुहद्विरात्मनः त्रात्रोहरवैविजिगोषयवदात् ॥१६॥ उत्केतिचैद्योय
समर्च्यतु ॥ धनेवस्त्रियचामाजवदेषसादरात् ॥ उम्मेषुभेदैपतिः सुतस्यतैविप्रैः प्रमोदात्तिलकंद्य

कारयत् ॥७॥ भाष्मस्यपुरुषास्तु विवाहलभ्यं प्रोच्याय पूजां दमघोषराजः ॥ पत्रीं गृहीत्वा त्रुपुनः पुरीं ते प्रा-
प्याहुरात्मा स्मकलेन्द्रयाय ॥८॥ ददुष्य पत्रीं परमादरणचैद्यस्य वैदेशसुताय दृताः ॥ सुसल्कृतात्मनयुस्यग्नेन्द्रं सं-
प्राप्य पूजां द्विजस्तत्काद्याः ॥९॥ चैद्योथ पुरोपयम्यपात्रिकां स्वपुत्रभित्र बुलिलव चाहरात् ॥ अस्तोद्या
गाव धियेक्षितीश्वरासमाकृत्यकृष्णा रिपून्ससैव्यकान् ॥१०॥ सैव्येयुतं वीरतमंजरासुतं शात्वं द्विजास्य द्विवि-
दं धरासुतम् ॥ विदूरयां दीन्वात द्वाभहीभृतः समाकृत्यद्रामही द्विषान्टपान् ॥११॥ इति श्री द्राविडकान्त्यजीव
द्वात्मजव्रालमुकुदभृत्विरचित्सुकिणीमंगलकाव्यरक्तदासर्मः ॥१२॥ पुत्रायास्युदयो चिन्नं द्विजगणे
मंत्रज्ञकैसो विलेकमकार्यदादरणदमघोषारव्योनृपः सार्धक्वास्यु ॥ तेष्योग्याः समलंकृतास्तिलगुडा
न्यासाहिरण्यं मणिं स्पृयन्तजाज्ञः चार्यदात्मजो दपतृपासंतर्यादिव्यांधसा ॥१॥ द्वात्रिंश्च जनीभिरूप-
पदिकैः स्वर्णेज्विलैः स्यंदनैनं ग्रीष्मवतिमदोलकैर्धजपताकाभूषणालंकृतैः ॥ वीरैः कावचिकैर्वरा
युधधौरेर्युक्ताभिरासंवतश्चीप्रवरां सुतं इटतिसंरोप्याययोकुर्विनम् ॥२॥ ठव्वांदुकुंभिर्मर्दला
नकघनान छादिकानां गजाजाने येषु जनेनः स्यदननितरां संभादितानां रवेः ॥ कुर्वन्मिभादिरः श्रवं जन-
मनीकैप्रतलंकं पर्यन्तेनाद्यात् रजो भिरंधतं मसंलोकेसृजन्दुस्तरम् ॥३॥ मांगनिस्यरथो व्यवर्तिगजा
श्वाः पेगवंस्युभिर्नग्नध्रोष्टिवान् धजां ध्वजपताकावायुनास्त्रोष्टिता ॥ रक्तेवारिधराववर्षु समाप्ता

नीकात्मकं पोष वच्चैद्यस्यात्मजपाणिपीडनभरोक्तुसुरंगाछतः ॥३॥ इन्द्रारिघजनीवातातुर्लम्हा
भाराकुलंगास्तदा भरीमद्देलतारकानकपद्मोमद्रादिवायस्यम् ॥ निद्रादस्यमिषेण सार्तनिनदंचुक्रे
शोहत्तिप्रभादीनानाथदयानिधानभगवन्कृष्णातिहन्याहिमाम् ॥ शुत्वाधोरवंतुवेघतनयानीकस्य
नारीनराः संविभास्त्रगवश्येनमृगरिपोत्ययंसेनिरे ॥ उत्स्वापातममूलवतश्चधरणीकं पेजनानांहृष्टः कं
पोम्भास्त्रिनंवलेस्तपगतेचैद्यात्मजेकुडिनम् ॥ ५ ॥ ज्ञात्वाच्चैद्यनृपं समागतमयोमीष्मोन्पोख्याक्षिणः
प्रीत्यैमित्रसुहृद्विरात्मसज्जे: साकंपयावग्रतः ॥ पुत्रे: रुक्मिमुखेमृदंगपटशुधारावसुक्तोद्विजाधारायै
मंगलवस्तुमिष्वजपताकाद्यः सुवर्णशुक्रे: ॥ ६ ॥ शुत्वागतं तं शिशुपालमत्रविद्मरिजेद्रसुतातेमोहम् ॥
अवापेदहीवयमं विलोक्य कालांतकाव्यं ग्रहमध्यगासाग्नि ॥ कृष्णां विष्णुप्रविनिधाय मानसंजगाद्भू
ष्मीनिजन्येष्टमातुरा ॥ वित्तेष्टतः कृष्णपदारच्चिदकः सर्वत्मनामन्दधनोमयानिवाम् ॥ ७ ॥ अत्रात्सुरामा
मं सुरायदातुं समुद्यतेतस्तनुमस्तुजामि ॥ नैस्त्वयं लोक्यनतोपिकृष्णमायं यिष्मोदृक्कामद्दन्प्रमाणवै ॥
८ ॥ उक्ते तिच्छेदिं हरिवद्धमास तीविद्मर्जिकृष्णपदाज्वमात्मनि ॥ सचिंतयन्तीनहिसोसकतदासून्त्य
कृमीवाग्मनाद्यायातुरा ॥ ९ ॥ यदुदेवकृष्णवियोगकाननवन्हितः श्वसनाकुलीत्वलक्ष्महोवभूवविद
भराक्रृहुर्हितुः प्रयोजद्वितदा ॥ प्रथमस्तयोः रुपसावारीरमत्तमुहुदेहतेपोजलधारयावुचवीतत्कुरु

दुहि वित्तनं समागते द्युतिगता रिष्यतज्जाधि नदीविशुभासनामनि जाकृतिं खलु रुक्मिणी ॥ मुनिवसः ॥

ते प्रियेक्षणवां छया ॥ १२ ॥ नवनीलनोरद्वार्स्मोदनतनुं ताडिद्वासनं सदाजिनवां समस्तभयद्विशतिकीर्तिमा
प्रियाकसमस्यतम् ॥ विनिधाय मूषणमूषणां गमजेद्वालेव्यपदं हरिनहिवेददेहमिमं जनं चत दाविदभसुतम्
रम् ॥ १३ ॥ जलधिं विष्णुपदो बनामवस्तुमासु विहाय सहदवित्तनसमागते द्युपतिगताखलु सर्वमणी
॥ मुनिवसमाधिगतो नवदनिजपरं तनुमात्मनः परिरक्ष्य कृष्णपदारविन्दमभीष्मापमुदं पराम् ॥ १४ ॥ तस्यांक्ष
पायमप्तवस्तु न त्वमसु भ्याखलु जीवनप्रदम् ॥ तस्मिन्दद्वात्मसु बनस्त्रियतं विष्णुरिमुनीश्च
रैर्विम् ॥ १५ ॥ प्रदास्य भैष्मीकमलासनो द्रवीन्सामे द्वौ गिरिजालये मूषवम् ॥ हरिष्यतित्वां वसुदेवनन्द
नोदत्वादमंदुष्टगणेषु भक्तयः ॥ १६ ॥ विद्याय रवेऽनलद्युग्मजस्य मुखं कुरु पंख्यद्यमस्य कृष्णः ॥ त्वो द्वारिकामा
सुनयिष्यती शोरामादिभिर्षिगणैर्भूतः सः ॥ १७ ॥ ततो दद्वात्मस्य तिं दूतमं कृष्णं भवानो निरुद्येवलाल
रा ॥ प्रगृह्य चात्मानमतीव वेगतो हूरन्तमाहि प्रमुखेरिमर्दनम् ॥ १८ ॥ विलोक्य स्याद्यति हार्दितो हरिष्मेष्यः
गतायाः सुरवीरिष्यतदा ॥ स्वप्नो जगामात्मवधतस्य वित्तवसुदुःखतः प्रात्यमभीष्मिद्विम् ॥ १९ ॥
तामाइमातातनये स्वसौधमारुद्य शीघ्रं स खिप्तिः पमाजम् ॥ विलोक्य तां चैव सुतस्य वास्तिस्य सह
न्तसु चामस्य ॥ २० ॥ शुत्वा प्रसोः वाक्यमतीव घोरं विदारकं चेतस अस्मनो हि ॥ देहमालिवद्वौ मिष्ठरस्य भैष्मी
चकुनद्वाकेव्यथितावस्त्रव ॥ २१ ॥ तदादगुवाशुततिं सुमोद्दुःखवादिरिष्मोत इवाकुलासामृष्णात्मना

ये श्वर दीन बंधो मां पाहि दुःरवा चिंगतां दर्या सो॥ २१॥ हृदास मालिग्य निजे श्वर स्य पादार विंद गणतीं सुहु
सुहु॥ माताइसै धीश्वर एन भवः सुत हरेन कार्यः कर पीडने त्वया॥ २२॥ श्वातु विधय बचन सुगो त्रजे यथा
नन श्वेत कुरुत तथा खिल मू॥ आश्वास यंती जननी मुवाच्य साध साधरा वाद वाने रुष कुरा॥ २३॥ अधिक ब्र
दी विधि दाप्र सो भवती द्रापा मिसुषा तदात बवाक देह स्थिकं रुदं कुलनं यथा तृण संचय मू॥ अज्ञानि मुरि वेग जरा मि
प्रथपत त्य गचियतः क्षते हृदय सते लबण ददासि मुहु मुहु जनि नी मम॥ २४॥ पति रस्ते मेव जनाय ईद्वा विधि
न्द्रेष्वाप्य मुखन सुतो निज भक्त वत्सल अत्म निर्भजनीय पादपयोजकः॥ अवलोक नीयत रूपरः सुष मालये परमे
स्य रोय दुर्लभा माधव पालको सुरदेन नामा करा नलः॥ २५॥ अवितो मनुः प्रलये झवाकृति नेष्ठु ताकि टिकू
पिणा पृथिवी हुतो देति जो धृतः कनक चलः कमठं गिता॥ असुराधिपो नरसिंह विद्यह धारिणा तु विद्वितो
वटवामनाकृति नाबलि पिणि लितो न पास्तु गुणा हताः॥ २६॥ दद्वाम रज को रघु विनिविहतो वित जनकालजा
क्षिति भारदेव विनाविना नाहुल धारिणा सुधावितां॥ नित स्तु पेण स्तु मनो द्विषः सुवि मोदितो रिवदिवो वितो धम
स्तु मृतादृप्रतो ध्वनि कल्पि व पुर्धे रेण पेरेण यत्॥ २७॥ अवलोक नीयत रः पति भै मदीन बंधु रमी दो भवती
मिरन्त यदृत्ता माद्रज मालकः॥ निसिक्लेश्वरो द्रुत विक्रमो निज भक्त दुःरविदारकः सहि दीन बंधु रिहाद्य रक्षतु

प्रांविनार्थनिजार्थकाम् ॥२७॥ एव रगोष्टगारुदवराहुकुञ्चिरमर्कदोनुसमान्तरान्नभिलोकयेऽमहोकदापि
 विधीशाइकमुखवानपि ॥ समर्थ्याहिवक्तगतानस्त्रियानुचरान्यसोत्तेप्रभुंप्रमप्रमोदसेमुद्रयात्म
 निकेतनं ब्रजपालजम् ॥ २८॥ इति रुक्मिणीगदितं निशम्य पुनर्विचार्यवस्त्रकिमणोतिहं प्रसूरस्तिविक
 लासददानकिंचन सोन्तरम् ॥ अवलं व्यधैर्यमुवाच कृष्णपदारविन्दं रतां सुते प्रणन्त्यतु रक्षतु तेहरिपरमे
 स्वरः प्रणतातिहि ॥ २९॥ इति श्रीमद्राविडकान्हजीभट्टात्मजबालमुकुन्दमहविरचितेश्रीरुक्मिणीमं
 गलारव्यक्ताव्यद्वादशसर्गः १२॥ वैयं विद्भीषिपतिः समेत्यसमित्रबंधुश्च सम्भृत्यैस्यः ॥ संपूज्यामास सुवर्णव
 त्वालं कारकैः पुत्रमुदैहयासः ॥ ३॥ निवेशायामास सससैन्यबाधवंचै यस पुत्रं सरथाश्च कुंजरम् ॥ विनिमित्तैस्यन्यगृहे
 जलां सधसापृण्डितुं गच्छु विस्तृतां वरे ॥ २॥ दृष्टातं शिशुपालमुन्नतहुतुं लंबोघरोष्टं कपितुं डंकाकरुचं महोदर
 गालं सूक्ष्मेश्रवं न्यायमुजम् ॥ गाधमश्रुतिष्ठिप्रसाधु सुमनष्टवान्व लौजास्यदं दैत्येन्द्रसंश्वरदुःखिततमोस्मृतास
 जमिन्दुजाम् ॥ ३॥ चित्तेप्राहन्तेयामयायदिरमानाथः समाराधितो धर्मेणैव समविताद्विजकुरानित्यं प्रजापाले
 ताः ॥ तेनैव अशुमुखो दग्धु पुरं चैयोद्युसं प्रायमेकन्यां चन्द्रमुखीं हरेयदुपतिः कृष्णः समागत्यै ॥ ४॥ क्रैयं
 मदुहिताविधृतममुखीमप्रातिमृदीशुभाश्रीकृष्णां प्रिसजो जदत्तहृदयासर्वत्मनातप्तिया ॥ क्वायेतोकसुधि
 कृताहिश्रुपालोरुक्मीणा खीकृतो दैत्याश्चेतिमदानयेभवति सेनैनैव पातः सर्तो ॥ ५॥ रुक्मीत्समागत्यसु